

ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÉ OBCE LEGIONÁŘSKÉ

LEGIONÁŘSKÝ

3/2014

směr

Projekt Legie 100 je na startu!

Vážení čtenáři Legionářského směru, rád bych vám sdělil, že již za několik týdnů, konkrétně 11. října letošního roku, bude v Praze na Vítkově oficiálně, chcete-li slavnostně a za účasti významných hostů, odstartován projekt Legie 100. A to ukázkou historické přísahy České družiny, která se odehrála 11. října 1914 na Sofijském náměstí v Kyjevě. V témže roce se ovšem konala i přísaha roty „Nazdar“ ve Francii. Jinak řečeno, oficiálním a slavnostním startem projektu Legie 100 chceme připomenout 100. výročí vzniku československých legií, které tolik znamenaly pro vznik samostatného československého státu v roce 1918.

Projekt Legie 100 se začal realizovat již před několika lety a Československá obec legionářská v duchu slibu daném veřejně na jejím manifestačním sněmu převzala odpovědnost poté, co nebylo jasné, kdo celý projekt zrealizuje, kdo ho bude financovat, kdo zorganizuje jednotlivé akce...

Za tu dobu se toho ale hodně změnilo. Docílili jsme toho, že náš harmonogram projektu, zpracovaný již někdy v roce 2011, byl přijat jako generální scénář aktivit směřujících k oslavám 100. výročí vzniku Československé republiky. Dosáhli jsme po řadě jednání přímé garance vlády za naplnění cílů projektu, k čemuž byla zřízena meziresortní komise, máme podporu ministrů, hejtmanů, řady institucí, s nimiž jsme uzavřeli v tomto směru memoranda o spolupráci, založili jsme Nadační fond projektu Legie 100, do něhož se nám daří získávat prostředky od stovek a snad i tisíců drobných dárců.

Přiznám se, že ještě před nějakým rokem jsem měl velké pochybnosti o tom, zda to všechno zvládneme. Třeba v souvislosti s výrobou repliky legionářského vlaku, jehož vytvoření a provozování po českých městech a obcích je jednou z hlavních částí projektu Legie 100. Ale když jsem loni na brněnském výstavišti při veletrhu IDET 2013 viděl první tři zrekonstruované vagony, které si prohlédlo téměř padesát tisíc návštěvníků, začal jsem mít jistotu, že se nám to podaří.

Teď ji mám. Jak už jsem uvedl, v nejbližších dnech strháme v Národním památníku na Vítkově pomyslnou startovní pásku. A budou následovat další aktivity a akce až do roku 2020, kdy si připomeneme návrat posledních čs. legionářů do státu, který za cenu tisíců obětí na životech vybojovali na frontách 1. světové války.

Jsem pevně přesvědčen, že celé toto naše snažení bude úspěšné a že po šedesáti letech zamlčování pravdy o československých legionářích, o jejich ideálech inspirovaných zakladateli čs. státu, dokážeme oslovit širokou veřejnost a připomenout jí odkaz legií. Věříme, že v ní stále doutná plamen vlastenectví, navíc možná víc, než jsme čekali.

A samozřejmě doufám, že tyto naše aktivity podpoří členové Československé obce legionářské, ale i další naši příznivci, všude, kde to bude jen možné.

MUDr. Pavel Budinský, Ph.D., MBA
předseda Československé obce legionářské

Časopis navazuje na stejnojmenný titul vydávaný Čs. obcí legionářskou ve 20. letech minulého století jako týdeník, posléze měsíčník. Jeho hlavním posláním je v době blížícího se 100. výročí vzniku Československa propagovat legionářské myšlenky, odkaz zakladatelů samostatného československého státu a zejména pak ideje boje za svébytnost, svobodu a demokracii v době vzniku samostatného státu, za druhé světové války i v novodobé historii. Časopis je určen pro členy Čs. obce legionářské, válečné veterány, sympatizanty a také širokou veřejnost, kterou zajímá tato problematika.

Vydavatel:
Československá obec legionářská
Sokolská 33, 120 00 Praha 2
www.csol.cz
Tel: +420 224 266 235
Fax: +420 224 266 274
E-mail: sekretariát@csol.cz

Šéfredaktor a editor:
Ladislav Lenk
Tel: +420 224 266 241
Mobil: 734 315 601
E-mail: lenkladi@centrum.cz

Redakční rada:
Pavel Budinský
Jindřich Sitta
Jiří Charfreitag
Milan Mojžíš
Tomáš Jakl
Jan Procházka
Zdeněk Kubín
Ladislav Henek
Jiří Filip
Miroslav Brož

Jazyková úprava:
Ladislav Lenk

Grafická úprava:
Andrea Bělohávková

Tisk a distribuce:
Vydavatelství MAC, spol. s r.o.
Na Spojce 968/7
101 00 Praha 10 - Vršovice

Adresa redakce:
Československá obec legionářská
Sokolská 33, 120 00 Praha 2

Uzávěrka čísla 30. 8. 2014

Evidenční číslo: MK ČR E 20912

Elektronickou podobu Legionářské směru naleznete na:
www.csol.cz v rubrice Projekty

Projekt Legie 100 se rozjíždí plnou parou!

str. 2

Národní pout' za rotou „Nazdar“ do Francie

str. 10

Hovoříme s náčelníkem GŠ AČR arm. gen. Petrem Pavlem

str. 20

Význam husitských tradicí v čs. zahraničnom vojsku

str. 22

Po 72 letech jsme opatrovali náš OHEŇ s nadějí a vírou, že se takové hrůzy již nikdy nebudou opakovat

str. 36

Projekt Legie 100 se rozjíždí plnou parou!

Projekt Legie 100 po takřka pěti letech příprav oficiálně zahajuje a je třeba dodat, že tento start nezůstává, a i nadále nezůstane, bez pozornosti celostátních médií. V tomto čísle Legionářského směru se můžete dočíst o průběhu úspěšné národní pouti, kterou ČsOL spolu s Ministerstvem obrany ČR uspořádala po místech spojených s rotou „Nazdar“ ve Francii. Cesta, které se nakonec zúčastnilo přes sto legionářských poutníků, se stala prvním „startovním milníkem“ letošního roku, kdy slavíme 100. výročí počátku čs. zahraničního vojenského odboje.

V době, kdy se vydání legionářského časopisu, který právě držíte v rukách, dokončovalo, vrcholily přípravy na druhou legionářskou národní pout. Jejím cílem byl na konci září ukrajinský Kyjev, kde před 100 lety přísahala jako vůbec první čs. jednotka – Česká družina. O průběhu této cesty se dočtete v posledním letošním čísle. Zahájení projektu se tak neobešlo bez patřičné úcty k mužům, kteří jako první pozvedli prapor odboje, a právě ČsOL může být právem hrda na roli, kterou při těchto slavnostech sehrála.

Pověstný nejdelsí den letošního roku nás však teprve čeká. Datum je známo, a nemůže být ani jiné. V sobotu 11. října uplyne přesně 100 let od přísahy České družiny na Sofijském náměstí v Kyjevě. Od tohoto dne měl budoucí československý stát své první vojáky. Památné výročí bude základem

slavnostního programu, určeného pro širokou veřejnost.

První událostí 11. října se stane rekonstrukce přísahy České družiny na Čestném dvoře Národního památníku na Vítkově, která bude zahájena v 10 hodin. Za přítomnosti vysokých představitelů státu a občanské společnosti nastoupí na prostranství dvora nejen jednotky Armády ČR, ale také studenti vojenské školy v Moravské Třebové, bratři sokolové a především jednotky v historických stejnokrojích roty

„Nazdar“ a České družiny. Vrcholným okamžikem události bude, krom uctění památky neznámých vojinů, předání repliky praporu České družiny. Ta svůj prapor obdržela právě před sto lety při své přísaze v Kyjevě. Nyní budou opět do žerdi repliky zabíjeny přítomnými hosty čestné hřeby a následně prapor předán symbolické jednotce ČsOL. Více z programu přísahy netřeba prozrazovat, neboť každý je srdečně zván, aby se účastnil této nadmíru významné události nejen pro ČsOL, ale i pro náš stát.

Slavnostní akce se z Vítkova přesune jen o kousek dál na Žižkov, kde na nákladovém nádraží bude od 13 hodin přístupný legiovlak tvořený již sedmi vagony! Značné úsilí vedení ČsOL a mnohých sester a bratří naší organizace se zúročí a před obyvateli hlavního města bude představeno pojízdné muzeum československých legií v Rusku. Od brněnského IDETu, kdy byly prezentovány vagony tři, se jejich počet více než zdvojnásobil. Nyní tak budou moci návštěvníci obdivovat následující zrekonstruované vagony: polní poštu, zdravotní, těplušku, obrněný, plošinový, zabezpečovací a štábní.

Legiovlak sice bude hlavním lákadlem slavnostního odpoledne, prostorné zázemí nákladového nádraží však umožní doplnit prohlídku vlaku i o další výstavy, přednášky i hry pro děti.

Prezentace legionářského vlaku sice v sobotu skončí v 19 hodin, přístupný však bude i v následujících dnech, a to od 12. do 15. října a od 20. do 30. října vždy od 9. do 17. hodiny. Předpokládáme, že kromě zájemců z široké veřejnosti navštíví vlak i organizované

návštěvy škol. Ostatně vstup bude po celou dobu volný. Věříme proto, že konečné číslo návštěvníků, kteří si expozice za dobu zpřístupnění projdou, bude značné a bude odpovídat významu, jaký do tohoto počínu od počátku ČsOL vkládá.

V příštím roce by již měl legiovlak brázdit naši vlast a především dětem a mládeži přibližovat úsilí a oběti, které bylo třeba vynaložit za vznik samostatného státu.

**Připravili: -JF- a -JCH-,
foto: Ladislav Lenk a archiv**

Československá obec legionářská a Nadační fond Legie 100 si Vás dovolují pozvat na unikátní expozici

LEGIO VLAK

11. října 2014 od 13:00 do 19:00
Žižkov
Nákladové nádraží

U příležitosti 100. výročí přísahy České družiny a slavnostního zahájení projektu Legie 100 bude expozice doplněna o soutěže pro děti, ukázky historické techniky a mnoho dalšího
12.-15. a 18.-30. října vlak přístupný denně od 9:00 do 17:00
legiovlak.cz

Událost se koná pod záštitou předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Jana Hamáčka a městské části Praha 3

Sokol – partner projektu Legie 100

Náhoda tomu přála, že jen pár dní od sebe dělí dvě události: 8. října si v Památný den sokolstva Česká obec sokolská připomene památku a odkaz všech sokolů, kteří ve více než 150leté historii sokolského hnutí přinesli v boji za demokracii, národní samostatnost a svobodu obětí neuvěřitelné. O tři dny později, 11. října, bude v Praze na Vítkově oficiálně zahájen projekt Legie 100, jehož partnerem je také Česká obec sokolská a který připomíná dramatickou cestu ke svobodě a samostatnému československému státu, jež na bojištích první světové války pomáhaly vybojovat československé legie.

Datumová blízkost těchto dvou vzpomínkových událostí v sobě nese výraznou symboliku. Vždyť sokolové byli při vzniku legií, jejichž budování ovlivnila disciplína a sokolský řád, které do nich sokolové vnesli. A sokolové také od prvního roku Velké války krváceli na bojištích jak na západě, tak na východě Evropy. Právě tato společná minulost a historický odkaz sokolů-legionářů nás spojuje – Česká obec sokolská a Československá obec legionářská jsou bratrské organizace, které poji prolitá krev na bojištích první, a posléze druhé světové války, ale také společně vyznávané hodnoty – demokracie, vlastenectví a služba vlasti.

Česká obec sokolská je partnerem projektu Legie 100 a je připravena podpořit jeho jednotlivé akce, přispět k jejich zdárnému průběhu všude tam, kde je to možné.

Připravujeme se na 100. výročí vzniku samostatné Československé republiky, které oslavíme v roce 2018. Ale samotná připomínka tohoto významného a ojedinělého milníku v naší historii by neměla být pouze záležitostí jednoho roku. Vždyť to, co se završilo v říjnu 1918, odstartovaly již sarajevské výstřely na rakousko-uherského následníka trůnu a následné rozpoutání 1. světové války v roce 1914.

Zde započala cesta, kterou lemují takové významné okamžiky, jako založení roty „Nazdar“ ve Francii 23. srpna 1914 (její jádro tvořili členové parížského Sokola), vznik České družiny v Rusku 12. srpna téhož roku (její významnou část představovali sokolští cvičitelé, jako například pozdější velitel 1. divize Josef Švec), či v následujících letech bitvy u Zborova a Bachmače v Rusku, u Arrasu a Belloy-en-Santerre ve Francii nebo u Doss Alto v Itálii...

To vše jsou události, na něž můžeme být v naší novodobé historii hrdí a na něž nesmíme zapomenout. Bohužel, několik desetiletí se o nich nehovořilo nebo byly zamlžovány, a tak současné české generace je musely – a zřejmě stále ještě musí – znovu „objevovat“. A právě z tohoto úhlu pohledu je třeba vysoce ocenit projekt Legie 100, jehož jednotlivé akce budou postupně připomínat jak čtyřletou cestu k nezávislému státu, tak vlastenectví a hrdinství těch, kteří i za cenu vlastních životů tuto nezávislost vybojovali. Na projektu Legie 100 je třeba ocenit rovněž to, že se neskládá „jen“ z pietních vzpomínkových akcí u různých památníků, ale mnohé z nich budou historické události připomínat zajímavou formou, která jistě veřejnost zaujme – jako například legiovlak, který v nejbližších dnech vyjede na cestu po České republice.

Říká se, že národ, který si neuvědomuje svoji minulost, nemá budoucnost. Projekt Legie 100, jehož je Česká obec sokolská partnerem, stejně jako Památný den sokolstva, přispívají k tomu, abychom na naši národní minulost – a zejména pak na události a historická období, na něž můžeme být hrdí – nezapomínali.

Žít v současném globalizovaném světě přece neznamená ztratit svoji národní hrdost a lásku ke své vlasti a zapomenout na to, co i pro nás vybudovali naši předci, zapomenout na to, na co můžeme být hrdí.

Hana Moučková
starostka České obce sokolské

Já jsem to říkal od samotného počátku

Sestry a bratři,

začátek roku, ve kterém si připomínáme tak významné výročí, jakým je vznik československého zahraničního odboje za vznik samostatného státu Čechů a Slováků, byl pro Československou obec legionářskou poznamenán cílenou negativní kampaní z vlastních řad.

Zcela neprávem nás poškodila v očích veřejnosti a ovlivnila vztahy s našimi důležitými partnery, před kterými jsme se museli očistit a získat zpět jejich důvěru. Základním argumentem těch, kteří nás osočili, bylo neprůhledné a špatné hospodaření s finančními prostředky v rámci naší organizace.

Vzhledem k tomu, že si po dobu svého působení ve funkci předsedy ČsOL zakládám na bezchybném účetnictví a vím, že za odpovědné pracovníky se mohou zaručit, říkal jsem od samotného počátku, že nemám obavy z jakéhokoliv přezkoumání účetnictvím nezávislým auditorem.

V průběhu června tohoto roku byl tento přezkum skutečně vykonán pod vedením nezávislé auditorky Ing. Pavly Cisařové, CSc. Mohu tak dnes s čistým svědomím prohlásit, že nebyly shledány žádné závady, které by zaváděly podnět k jakékoli domněnce ze špatného hospodaření.

Doufám, že v tuto chvíli již budou za svou obcí legionářskou všichni její členové stát pevně. Je to potřeba, pokud máme splnit všechny výzvy, které nás čekají.

Pavel Budinský, předseda ČsOL

V Bratislave je Park československých legionářů

Na mnohých místech v České republice a v Slovenské republice sa v dňoch 2. – 6. mája 2014 uskutočnili pietne spomienky na generála Milana Rastislava Štefánika, stúpenca československej vzájomnosti a bojovníka za spoločný štát Čechov a Slovákov – Československú republiku. Tento štátny útvar už neexistuje, ale len jeho vznik v roku 1918 umožnil následne po rôznych dejinných peripetiách aj vznik súčasnej Slovenskej republiky a aj Českej republiky.

O vznik Československej republiky v roku 1918 sa v prvom rade zaslúžil zahraničný odboj Čechov a Slovákov. V jeho rámci sa vytvorili bojové jednotky československého zahraničného vojska – československých légii. Ideovým vodcom bol profesor Tomáš Garrigue Masaryk, ale hlavným vojenským organizátorom légii bol Slovak (ideový žiak Masaryka) M. R. Štefánik. A na to sa, žiaľ, často na Slovensku zabúda.

V Bratislave – Devínskej Novej Vsi pomenovali park, v ktorom sa nachádza obnovená socha generála Milana Rastislava Štefánika, na Park československých legionářů. Je to významný čin, pretože na Slovensku máme len málo ulíc a námestí, ktorých mená by pripomínali legionářů.

Socha M. R. Štefánika v Devínskej Novej Vsi mala samozrejme tiež pohnuté osudy, podobne ako aj ostatné pomníky pripomínajúce demokratickú Československú republiku a jej zakladateľov: Tomáša Garrigue Masaryka, Edvarda Beneša a Milana Rastislava Štefánika. Aj pôvodný pomník M. R. Štefánika v Devínskej Novej Vsi (postavený zásluhou Československej obce legionářské a Zväzu národného oslobodenia v D. N. Vsi v roku 1928) bol neskôr demolovaný, obnovovaný a zase nejakým iným spôsobom reštaurovaný. Napokon v dnešných časoch teda máme zase v Devínskej Novej Vsi, ktorá je ako mestská časť súčasťou Bratislavy, obnovenú sochu generála Štefánika a okolo nej aj malý, ale pekne upravený Park československých legionářů.

Veľké poďakovanie patrí všetkým, ktorí sa zaslúžili o obnovenie pomníka M. R. Štefánika v Devínskej Novej Vsi a ktorí si uvedomili, že Štefánik a československé légie sú „spojené nádoby“, a taktiež všetkým, ktorí sa budú o pomník a park aj naďalej starať.

Pripravil: Ferdinand Vrábek, člen Správnej rady Nadácie M. R. Štefánika a člen Jednoty ČsOL Český Brod

Výroční členská schůze Jednoty ČsOL Haviřov

V příjemném prostředí restaurace Radnice v Haviřově se dne 5. 6. 2014 sešli členové Jednoty ČsOL Haviřov na výroční členské schůzi. Předseda Jan Ihnatík přivítal tajemníka magistrátu města Milana

Menšíka, starostku Horních Bludovic Janu Pohludkovou, místopředsedu ÚV ČSBS Miroslava Pešla, vedoucího Projektu péče o válečné veterány Pavla Skácela a další hosty.

Podle obvyklého programu schůze, který započal volbou komisi, zprávami o činnosti a hospodaření, byly projednány návrhy na ocenění zasloužilých členů. Volby potvrdily ve funkcích stávající výbor v čele s válečným veteránem Janem Ihnatikem.

V průběhu jednání se všichni přítomní seznámili s návrhem „Rezoluce proti narůstání fašistických tendencí v ČR, EU i na celém světě“. Jednomyslně přijatá rezoluce je adresována vládě ČR, poslancům Parlamentu ČR i EU, aby se trvale zasadili o potlačování fašizujících tendencí a ukončení válečných konfliktů ve světě.

V diskusi největší pozornost všech přítomných, zejména pak válečných veteránů 2. světové války Rudolfa Adamuse, Leo Hermana, Vladislava Mikuly a Oldřicha Vity, upoutalo vystoupení vedoucího projektu POVV Pavla Skácela, který přítomně podrobně informoval o realizaci projektu v letošním roce. Družná zábava s bohatým pohoštěním pak ukončila nejen výroční členskou schůzi, ale i setkání s válečnými veterány.

Text a foto: Václav Krejčí

Svoboda není zadarmo a život v míru není samozřejmost

Připomenout hrdé národní dějiny z let I. světové války bylo cílem unikátní výstavy československých légii, která byla od pondělí 23. června 2014 k vidění v přízemní pasáži obchodního centra Forum Liberec. Návštěvníky čekal do detailů zmapovaný příběh československých légii od jejich vzniku v roce 1914 v Rusku a Francii až po završení anabáze ruských legionářů v roce 1920.

„Výstava je prezentovaná v časové ose tak, aby seznámila libereckou veřejnost s historií, která předcházela vzniku Československa. Cílem je oslovit širokou veřejnost, a právě proto jsme rádi, že se výstavu podařilo realizovat na takto frekventovaném místě, tedy ve spolupráci s Obchodním centrem Forum,“ uvedl v úvodu slavnostního zahájení výstavy člen Předsednictva Republikového výboru ČsOL František Gábor s tím, že významnou součástí výstavy je také připomínka domácího politického odboje. Proto jsou v pasáži obchodního centra na velkých formátech k vidění i osobnosti jako T. G. Masaryk, Edvard Beneš či Alois Rašín.

Náměstek primátorky pro školství, kulturu a sociální péči Kamil Jan Svoboda, který nad výstavou převzal záštitu, na vernisáži poděkoval všem, kteří se podílejí na tom, abychom nezapomínali na svou historii. „Je třeba ji připomínat všem, hlavně našim dětem, které by měly vědět, že svoboda není zadarmo a že dnešní život v míru není samozřejmost,“ konstatoval Kamil Jan Svoboda.

Zahájení výstavy, která kromě fotografií a textů zahrnuje i zbraně a techniku z období od 2. světové války po současnost, pak okořenilo slavnostní povýšení předsedy Jednoty ČsOL Liberecký kraj kapitána ve výslužbě Josefa Bujňáka na majora ve výslužbě. Rozkaz ministra obrany Martina Stropnického mu přečetl předseda Krajského vojenského velitelství Liberec plk. Josef Kulovaný. Josef Bujňák byl ministrem obrany povýšen už při příležitosti státního svátku 8. května, jenže slavnostního aktu se tehdy nemohl zúčastnit. „Za tuto poctu velmi děkuji a jsem skutečně překvapen, že k ní došlo právě dnes, nečekal jsem to. Výstavě na počest československých legionářů přeji úspěch a doufám, že za ten více než měsíc, kdy zde bude umístěna, ji zhlédne a zamyslí se nad ní co nejvíce občanů,“ uvedl Josef Bujňák.

Připravil: Ladislav Lenk

Tankové dny Laugaricio

Nedaleko slovenského Trenčína na břehu Váhu se konal již druhý ročník prezentace historické i současné vojenské techniky pod záštitou předsedy Trenčanského samosprávného kraje Jaroslava Bašky.

Před tisíci návštěvníky se prezentovala i Československá obec legionářská.

Program Laugaricia započal již v pátek 27. června 2014 v 10 hodin soutěžní jízdu zručnosti pásových a kolových vozidel. Ve 14 hodin vyrazila vojenská vozidla na spanilou jízdu dlouhou 75 km, při níž se účastníci zastavili v Trenčíně, kde vzdali čest Milanu Rastislavu Štefánikovi, a v Bošáci si pak připomněli památku Adama Adamoviče, který v řadách čs. obrněné brigády padl 11. dubna 1945 u Dukerque. Večer byl pro účinkující připraven společenský večer, při němž hrála swingové hity hudební skupina Funny Fellows.

Členové ČsOL z jednot Mladá Boleslav, Hradec Králové a Klubu přátel pplk. Karla Vašátky rozbili tábor ruské a francouzské legie spolu se stánkem ČsOL na druhý den, kdy probíhal hlavní program. Při něm mohli návštěvníci zhlédnout přes sto kusů bojové techniky a několik bojových ukázek, z nichž největší představila boje německého wehrmachtu a sovětské Rudé armády i se vzdušnými souboji a řadou pyrotechnických efektů. Se svým britským 6liberním protitančným kanonem se představil klub vojenské historie Rota Nazdar.

Stanoviště ČsOL lákalo především obrněným automobilem Austin Juráš, replikou vozu, s nímž bojovali českoslovenští legionáři v Rusku. Zájem však vzbuzoval i těžký kulomet Maxim či věrná replika francouzského kulometu Chauchaut, který dnes patří k raritám. Ve volnějším chvilích se bratři z ČsOL věnovali i dobovým sokolským cvičením a souboji s puškami. Odpoledne byl členy ČsOL rovněž navštíven pomník padlým v nedaleké obci Beckov, nad níž se tyčí úchvatné ruiny středověkého hradu.

Za celý den zavítali k legionářskému stanovišti stovky zvědavců, z nichž si mnozí odnášeli leporela se základními informacemi o čs. legiích i o bojích na Slovensku proti maďarským bolševikům v roce 1919. Organizace Tankových dnů Laugaricio byla uchopena dobře a můžeme se jen těšit na další ročníky.

Jiří Filip, foto: Tomáš Pilvousek

Aký bol III. ročník cykloprejazu Košariská – Hodonín 2014?

V dňoch 11. – 13. 7. 2014 sa za ideálneho počasia uskutočnil tretí ročník cykloprejazu Košariská – Hodonín. Akciu zorganizovala Československá obec legionářská, konkrétne Jednota ČsOL Český Brod, Nadácia Milana Rastislava

Štefánika, Bratislava a Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika a obec Košariská.

Podujatie spája rodiská Tomáša Garrigue Masaryka (*7. 3. 1850 Hodonín) a Milana Rastislava Štefánika (*21. 7. 1880 Košariská) a je zamerané na pripomenutie života a diela týchto dvoch našich významných osobností, ktoré sa spolu s Edvardom Benešom (*28. 5. 1884 Kozľany pri Plzni) zaslúžili o vznik československých légii a o založenie Československej republiky v roku 1918.

Samotný cykloprejazd sa začal v sobotu 12. 7. o 10. hodine pred Múzeom M. R. Štefánika na Košariskách uvítacími slovami člena ČsOL z jednoty Český Brod, Ferdinanda Vrábela a čestného predsedu Nadácie M. R. Štefánika profesora Jána Fusku, ktorí zdôraznili význam života a diela T. G. Masaryka a M. R. Štefánika a ich trvalý ideový odkaz pre nás i budúce generácie Čechov a Slovákov. Potom už nasledoval štart, ktorého sa zhostila starostka obce Košariská Anna Abramovičová – inak aktívna účastníčka prvého a tretieho ročníka cykloprejazu.

Potom už nasledoval výstup na Bradlo a pietny akt pri Mohyle M. R. Štefánika a jeho dvoch talianskych druhov. Po prehliadke mohly sme pokračovať v jazde cez Brezovú pod Bradlom a miestnu časť Šterník do osady U Rehušov. Pri pomníku Slovenského národného povstania sme si urobili krátku prestávku, po ktorej nasledoval zjazd do obce Prietř. Prvá zastávka v obci bola pri rodnom dome ruského legionára práporčíka (neskôr povýšeného na poručika) Dušana Hatalu (*1. 12. 1893), veliteľa čaty v 12. rote 7. streleckého pluku „Tatranského“, ktorý padol v rámci bojov pri Bachmači vo Veľkej Doči 10. 3. 1918. Po pietnom akte sme pokračovali do obce Bukovec a potom sme už smerovali do nášho cieľa v prvý deň cykloprejazu – na hrad Branc.

Ďalšia trasa nás v nedeľu ráno viedla do obce Sobotište, kde sme sa zastavili pri pomníku padlých v 1. svetovej vojne. Pozreli sme si aj habánske pamiatky v obci a pamätné tabule slovenských národovcov Šulekovicov (Viliama, Bohuslava Karola a Ľudovíta Jaroslava) na budove fary. Ďalšia cesta smerovala do obcí Častkov, Radošovec, Holíč a Koptčany. V Koptčanoch sme sa pokochali v starobylom kostolíku sv. Margity Antiochejskej, pozreli sme si dom, kde bývali rodičia T. G. Masaryka a aj miestny žrebčín, ktorý sa v súčasnosti rekonštruuje. Po posilnení v miestnej reštaurácii, kde si niektorí účastníci pochutnali na prívlastných slovenských haluškách, sme už vyrazili do cieľa cykloprejazu v Hodoníne. Po pietnom akte pri soche prezidenta – Osloboditeľa T. G. Masaryka dostali účastníci akcie pamätné diplomy a tým sa tretí ročník cykloprejazu uzavrel.

V tomto roku sa v prvej etape zúčastnilo 14 účastníkov, z toho 10 cyklistov a 4 členovia zdravotníckeho dozoru a zabezpečovacieho tímu. Do cieľa došlo 9 cyklistov. Najmladšou účastníčkou bola osemročná Adrianka Karasová z Kyjova, ktorá absolvovala na bicykli záverečnú časť z mostu Holíč – Hodonín až do cieľa a najstarším účastníkom bol jej starý otec Přemysl Karas, starosta Sokola z Kyjova. Keďže vzal so sebou aj dcéru Danu, z tejto rodiny boli na cykloprejazde zastúpené tri generácie.

Budúci štvrtý ročník cykloprejazu sa uskutoční v dňoch 11. – 12. 7. 2015 so štartom v Hodoníne a s cieľom na Košariskách.

Pripravil: Ferdinand Vrábek

První střelecký den v Břidličně

Jednota ČsOL Bruntál „34. pěšího pluku střelce J. Čapka“ uspořádala 12. července 2014 na střelnici v Břidličně svůj první soutěžní střelecký den. Přijelo 12 členů jednoty a pozvání přijalo 11 hostů.

Soutěž pod vedením ředitele závodu br. Romana Černého a předsedy jednoty br. Antonína Zgázara proběhla podle předpokladu velmi dobře a vedle soutěžní disciplíny – střelby z malorážky s optikou na 50 metrů – si mohli účastníci vyzkoušet střelbu i z dalších zbraní: z perkusní pušky, pušky SKS Simonov, malorážkové pistole i luku. Soutěžní část byla velmi vyrovnaná a plný počet bodů získali čtyři střelci, takže musel být zařazen dodatečný rozstřel. První místo obsadil

br. Jiří Toman, druhý br. Lubomír Čilipka a třetím byl host Vítězslav Antel. Ředitel závodu spolu s předsedou jednoty předali vítězům diplomy a drobné ceny a ostatním účastnické diplomy.

Celé odpoledne proběhlo ve velmi kamarádkém duchu a po skončení soutěže přišel všem vhod grilovaný nebo uzený špekáček. Samozřejmě padla řada námětů na organizaci druhého střeleckého dne a již teď se těšime na klání, které proběhne za rok.

Připravil: Pavel Rapušík, tajemník Jednoty ČsOL Bruntál

Znojenské Němčičky si připomněly padlou posádku RAF

Téměř sedmdesát let po havárii bombardéru wellington 150. peruté RAF si památku jeho posádky připomněli nejen obyvatelé Němčiček u Znojma, v jejichž katastrofu se zřítíl, ale i další lidé.

Hlavním bodem celodenního vzpomínkového programu byl odpolední pietní akt u památníku nedaleko místa pádu tohoto letadla. U něj si padlé letce spolu se stovkami obyvatel a zástupci obce Němčičky připomněli přidělenec obrany velvyslanectví Velké Británie v Praze plk. Andrew Shepherd, za Ministerstvo obrany ČR plk. gšt. Vladan Ševčík, ředitel Krajského vojenského velitelství Brno plk. Luděk Lacina. Vzpomínky se aktivně účastnila i Československá obec legionářská, a to mým prostřednictvím, kdy jsem nejen uctil památku padlých letců položenou kyticí, ale v průběhu celé akce jsem působil jako ceremoniář.

Již dopoledne si mohli příchozí prohlédnout dobový tábor československých pozemních jednotek ve Velké Británii postavený klubem vojenské historie Pětačtyřicítka Brno a v obecním sále výstavu vybavení RAF prezentovanou KVH 276th Sqdn. (reenacted) RAF, Pětačtyřicítka Brno a Czech Spitfire Club. K vidění byly i modely Klubu plastikových modelářů Znojmo a pozůstatky zříceného wellingtonu, které vyzvedli členové motoklubu Znojemský vokruci.

Jsem rád, že kolem naší výstavy prošly desítky návštěvníků a ještě více mne těší jejich zájem o vystavené exponáty i jejich

dotazy. Od tohoto dne přichází také lépe naleznou památník posádky, a to díky nově nainstalované naučné stezce, které je k němu dovede z němčičské návsi. Ta má sedm zastavení, která jsou věnována letecké válce v Evropě a 150. peruti RAF, protiletecké obraně Říše a Protektorátu, haváriím spojeneckých letadel ve znojemském okrese, protiletecké ochraně obyvatel Protektorátu, československým letcům v RAF, Richardu Husmanovi, autorovi knihy Nebeští jezdci, a osudu posádky havarovaného wellingtonu. Tedy příslušníkům 150. peruté RAF, jejichž wellington LP204 JN-L odstartoval 21. července z italské Reginy k náletu na Fanta Werke v Pardubicích, rafinérii minerálních olejů, a který byl sestřelen 22. července 1944 krátce po půlnoci cestou k cíli nočním stíhačem Oblt. Hansem Krausem. Z pětičlenné posádky letounu se podařilo identifikovat a najít pouze ostatky pilota Fredericka E. Palmera, Davida R. Jonese a Edmunda L. Owena. Navigátor, příslušník RCAF, Kenneth B. Lyon a Thomas Neilan zůstávají neznámí.

Text a foto: Filip Procházka

Památník obětem I. světové války a čs. legionářům v Chlumu

U příležitosti 100. výročí vypuknutí I. světové války byl v obci Chlum na Rokycansku odhalen památník obětem I. sv. války a československým legionářům. Součástí pietního aktu bylo

také představení výstavy „Československé legie 1914–1920“. Akce se uskutečnila v sobotu 26. 7. 2014 od 14 hodin ve spolupráci s Československou obcí legionářskou. Konkrétně se odhalení památníku zúčastnili předseda Jednoty ČsOL Plzeň br. Ivan Čiliak a br. Jaroslav Karas.

Většina obcí ve své historii utrpěla nemalé ztráty na životech svých spoluobčanů. Jednou z největších tragédií, která se dotkla téměř každé rodiny, však byla I. světová válka. Zároveň nám není lhostejné, že sto let od vypuknutí této války se z vědomí lidí vytrácí skutečnost, jakou významnou úlohu v té době sehráli českoslovenští legionáři při vzniku samostatné Československé republiky.

Připravil: Ivan Čiliak

V Horních Řepčicích se konalo již druhé komorní setkání druhoválečných veteránů

V sobotu 2. srpna 2014 se uskutečnilo v Horních Řepčicích v pořadí již druhé setkání veteránů druhé světové války. Zatímco před pěti lety se jednalo o velkou akci za účasti mnoha oficiálních představitelů, tentokrát se jednalo o menší setkání v takřka rodinném duchu. Většinu účastníků akce tvořili rodinní příslušníci veteránů, jejich známí a obyvatelé okolních obcí.

Setkání zahájila starostka obce Jana Kosinová. Mezi hlavní hosty patřili plukovník Bedřich Opočenský a plukovník Václav Kuchynka, místopředseda ČsOL – oba přímí účastníci válečných bojů. Dalším hostem byl předseda sdružení volyňských Čechů na Litoměřicku Josef Kozák. Průvodní slovo zajišťoval hlavní organizátor Jiří Opočenský. Po přivítání seznámila starostka Jana Kosinová účastníky se zajímavou akcí, která proběhla v březnu tohoto roku v evangelickém kostele v blízké obci Chotiněves. Jednalo se o oslavu sedmdesátého výročí vstupu volyňských Čechů do čs. armádního sboru. Část volyňských Čechů se po válce usadila na Litoměřicku, včetně veteránů přítomných v Horních Řepčicích. V důsledku toho

v okolí Litoměřic téměř bez výhrady platí: druhováleční veteráni = Volyňáci.

Krátkou oficiální část vystřídal kulturní program. Na večer byl naplánován ohňostrojek a taneční zábava. Na čerstvě posekaném hřišti byla vystavena hasičská i stará vojenská technika, což kvitovaly především děti. Ty odvážnější měly možnost podívat se na své rodiče pěkně shora z hasičské zvedací plošiny. Zajímavý program přilákal nejen děti, ale i odrostlejší mládež. Mladí tak měli jednu z posledních možností vidět přímé účastníky bojů druhé světové války a zeptat se jich na cokoli, co je zajímalo. Takové neformální diskuse patřily k hlavním cílům celého setkání. Přestože bylo setkání ve své druhé části poznamenané nepřízní počasí, bylo úspěšné a organizátorům, přítomným veteránům, ale i ostatním účastníkům, patří velké poděkování.

Připravil: Oldřich Lacina

Uctění památky sestřelených amerických letců

Obyvatelé Teplicka se již tradičně scházejí ke konci měsíce července k uctění památky 20 amerických letců, kteří před 70 lety položili život v boji proti německé mašinérii.

Příslušníci 15. LA USAAF, která byla dislokována v jižní části Itálie (Stornato), při plnění operačního úkolu 21. července 1944, jehož cílem bylo zničení paličového komplexu fir. Goring v Záluží, se v prostoru Teplic dostali do palby protiletadlového dělostřelctva. Dva letouny Liberator B-24 ze 143 byly sestřeleny a dopadly v prostoru Písečný vrch a Mukov, kde řada mužů přišla o život. Je nezbytně nutné si ozývovat velké osobní hrdinství a demokratické citění letců, kteří možná ani nevěděli, kde je Záluží, a přesto se rozhodli nasadit životy v boji za porážku fašismu daleko od svých domovů a stali se tak hrdiny, kteří přispěli k míru v Evropě.

Dlouhodobá zásluha za soustavné oživování této události v povědomí místních obyvatel přináší představitelům města Teplice, zejména pak primátoru a senátoru Jaroslavu Kuberovi a organizátorům ze Severočeského leteckého archivu (SLA). Předsednictvo Republikového výboru ČsOL se proto rozhodlo udělit Pamětní medaile ČsOL primátoru města Jaroslavu Kuberovi a předsedovi SLA Jaroslavu Žampachovi. Ty jim byly předány při příležitosti vzpomínkové akce k uctění památky sestřelených amerických letců.

Ještě dodejme, že Severočeský letecký archiv byl založen 17. prosince 1995. Jeho zakládajícími členy byli Josef Hysřchorn, Jaroslav Žampach, Jindřich Černý, Jaroslav Michálek a Miloslav Vlach. Tato organizace se zabývá zejména leteckou historií na Teplicku a za cíl si klade co nejvíce rozšiřovat a propagovat hlavně mezi mladší veřejností poznatky a vědomosti z této oblasti. Dlouhodobě spolupracuje s Československou obcí legionářskou a 151. rotou aktivních záloh. Spolupracuje také s jinými sdruženími s tímto zaměřením, s vojenskými archivy, muzei a dalšími organizacemi, které se zabývají touto tematikou.

Ing. Jiří Vlasák, foto: SLA Teplice

Památce armádního generála Tomáše Sedláčka

Ve středu 27. srpna 2014 se u hrobu armádního generála Tomáše Sedláčka na hřbitově městyse Lázně Toušen uskutečnil u příležitosti druhého výročí úmrtí tohoto válečného hrdiny a čestného předsedy ČsOL pietní akt. Tentokrát, na rozdíl od loňského roku, měl komorní průběh, neboť kromě rodiny Tomáše Sedláčka se jej zúčastnili pouze zástupci Československé obce legionářské v čele s jejím předsedou Pavlem Budinským, organizátoři akce z Posádkového velitelství Praha a několik zástupců úřadu městyse, místního Sokola a obce barácnické.

Zde připomeňme, že rozhodnutím Republikového výboru ČsOL ze dne 24. 8. 2013 se den úmrtí br. Tomáše Sedláčka – 27. srpen – stal Památným dnem Československé obce legionářské, která si každým rokem v tento den připomíná a bude připomínat osobnost tohoto mimořádného člověka a hrdiny.

Tomáš Sedláček se narodil 8. ledna 1918 ve Vídni v rodině aktivního důstojníka rakouské armády. Po pádu Rakousko-Uherska se rodina přestěhovala zpět do Čech. Po maturitě na vinohradské reálce v roce 1935 nastoupil dobrovolně vojenskou přesensní službu. Po jejím absolvování byl v roce 1937 přijat ke studiu na Vojenské akademii v Hranicích, kterou jako jeden z nejlepších ukončil v létě 1938 a v hodnosti poručíka dělostřelctva nastoupil službu u dělostřeleckého pluku 104 v Hradci Králové.

Po okupaci a rozpuštění československé armády krátce působil na Okresním úřadu v Jilemnicích a počátkem roku 1940 se rozhodl k odchodu do zahraničí. „Balkánskou cestou“ se v květnu 1940 dostal k naší zahraniční armádě do Francie a po jejím pádu do Velké Británie. Zde až do léta 1944 sloužil u dělostřeleckých jednotek čs. a britské armády. Poté byl převelen do Sovětského svazu. Jako náčelník štábu dělostřelctva 2. čs. samostatné paradesantní brigády se zúčastnil bojů na Dukle. Dne 7. října 1944 odletěl na pomoc Slovenskému národnému povstání. Poslední válečnou zimu prožil ve slovenských horách.

V létě 1945 nastoupil, již v hodnosti majora dělostřelctva, jako profesor bojové zdatnosti na Vojenské akademii v Hranicích. V letech 1946–1948 absolvoval Vysokou školu válečnou v Praze. Po krátkém působení ve štábu 11. pěší divize v Plzni (1948–1949) až do svého zatčení v únoru 1951 přednášel týlové zabezpečení na bývalé válečné škole. Zatčen a souzen byl v souvislosti s vykonstruovanou „protistátní skupinou Irena“. V létě 1952 jej Státní soud poslal do vězení na doživotí. Prošel hradčanským „Domečkem“, věznicemi v Praze na Pankráci, ve Valdicích, na Mírově a v Leopoldově. Od roku 1953 až do propuštění v květnu 1960 byl vězněn v uranovém lágru Bytíz na Příbramsku. Po propuštění v rámci amnestie v roce 1960 pracoval jako dělník a později jako projektant. V roce 1973 odešel do důchodu.

Po roce 1989 byl plně občansky i profesně rehabilitován a postupně povýšen až do hodnosti armádního generála ve výslužbě. Za zásluhy mu byly mimo jiné uděleny státní vyznamenání – Řád M. R. Štefáníka a Řád T. G. Masaryka. Za statečnost v boji obdržel dvakrát Čs. válečný kříž 1939 a Čs. medaili Za chrabrost. Byl nositelem řady zahraničních vyznamenání a také nejvyšších vyznamenání ministerstva obrany.

Text a foto: Ladislav Lenk

Národní pouť za rotou „Nazdar“ do Francie

Projekt Legie 100, jehož úkolem je odpovídajícím způsobem oslavit boj československých legií za samostatný stát na bitevních polích první světové války, sílí a získává si čím dál tím větší podporu i u představitelů českého státu. Důkazem je i úspěch legionářské pouti na místa spojená se vznikem a bojem první československé jednotky ve Francii po čas první světové války – rotu „Nazdar“.

Skutečnost, že průvodu Paříži a slavnostního aktu u pamětní desky v Bayonne se účastnilo na sto poutníků, již umožňuje srovnání s národními poutěmi, které v meziválečné éře pořádala Čs. obec legionářská. Prestiž celé cesty vzrostla tím více, že její hlavní program zařadil přítomný místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Petr Gazdík a na závěr pouti se delegace ČsOL účastnila i pietních aktů, které při své oficiální návštěvě Francie vykonal prezident ČR Miloš Zeman.

Na svou cestu vyrazili členové legionářských jednot z celé republiky

Matej Kocák. V celé řadě bojových akcí projevil nebývalé hrdinství a byl proto po své smrti vyznamenán americkým kongresem Medailí Cti (Medal of Honor), kterou v první světové válce obdrželo jen 126 amerických vojáků. Dnes se podle seržanta Kocáka jmenuje celá třída nákladních lodí amerického námořnictva.

V neděli nás ještě čekal pomník bojům v Argonne u Haute Chavouchée, u něhož jsme uctili památku padlých i při loňské cestě. Než jsme večer přijeli do Remeše, prohlédli jsme si ještě lesní tábor ženistů u Mont de Villers,

rekonstrukci německého tábora u Vienne-le-Château a prošli muzea ve Suippe a v pevnosti Pompelle. Právě Fort de la Pompelle byla po rekonstrukci slavnostně otevřena jen před pár týdny prezidentem Francouzské republiky.

Jako každý následující den jsme i v pondělí vyrazili brzo ráno a v obci Verzenay se setkali s dalšími poutníky, členy mladoboleslavské jednoty a občanského sdružení Rota Nazdar, kteří v replikách stejnokrojů Cizinecké legie posílili řady uniformovaných účastníků poutě. Verzenay bylo tylovým místem, kde rota „Nazdar“ čekala na své nasazení na nedaleké frontě. Následně jsme si prohlédli místo u mostu do Pruney, kde měla rota záložní stanoviště. Na Cestě svobody (Voie de la Liberté), značené silnicí, která od normandského pobřeží do Lucemburska připomíná osvobození západní Evropy za druhé světové války, nás čekala další vzpomínka na příslušníky rotu „Nazdar“. Právě zde, u dnes již neexistující samoty Ferme des Marquises, došlo k bojovému nasazení rotu. Pěčí ČsOL zde vzniklo nové pietní místo, neb tu byl osazen znak ČsOL společně s pamětní deskou upomínající na 100. výročí vzniku legií.

Následoval krátký pietní akt u pomníku bojům roku 1917 u Mont Carnillet a zastavení u hřbitova s padlými polskými, francouzskými a německými vojáky. U Mourmelon-le-Grand jsme si na ruském hřbitově připomněli přítomnost Ruského expedičního sboru, jenž po boku Francie bojoval v první světové válce. Připomeňme, že velitel sboru generál Žilinskij vyznamenal několik

Čestná stráž u hrobů čs. legionářů na válečném hřbitově Le Cheppe

z soboty večer 30. srpna 2014 z Prahy autobusem, který poskytlo Ministerstvo obrany ČR, čímž významně podpořilo celou pouť. V neděli nad ránem již jsme dorazili do Francie, kde byl naší první zastávkou Montfaucon d'Argonne, kde se u ruin rozbombardovaného kostela nachází památník Amerického expedičního sboru. Přes nedaleké Cheppy s pomníkem padlým Američanům jsme dorazili na místo někdejší vesnice Vauquois, která byla za první světové války zcela zničena, neboť zde probíhaly boje, při nichž byly pod nepřítelovým vyhazováním do vzduchu podminované tunely. Namísto vesnice na vrcholu kopce jsme spatřili jen ohromné zarostlé krátery.

Dalším zastavením byl rozsáhlý hřbitov padlých Američanů u Romagnesous-Montfaucon, kde je mezi více než 14 tisíci oběti první světové války pohřben i rodilý Slovák, který emigroval do USA a byl ve válce nasazen, seržant

Snímek před pamětní deskou rotu „Nazdar“ v Bayonne. V popředí zleva bří. brig. gen. Boček, mjr. Mirkovič, předseda ČsOL Budinský, 1. místopředseda ČsOL Sitta, plk. Kuchyňka, tajemník ČsOL Mojiš a s praporem rotu „Nazdar“ předseda o. s. Rota Nazdar Fencel

příslušníků rotu „Nazdar“. Toto gesto bylo vnímáno jako propojení československého vojenského odboje ve Francii a Rusku. Bez zajímavosti není, že v ruském sboru působil i pozdější sovětský maršál Malinovskij.

Následoval pietní akt u pomníku bojů v Champagne u Sommepey-Tahure, který jsme rovněž navštívili v loňském roce. Položením třech věnců na vojenském hřbitově Le Cheppe jsme uctili památku zde pohřbených příslušníků čs. legie ve Francii. Zajímavé bylo stanout na místech, kde byli českoslovenští vojáci nasazeni v roce 1940 s cílem bránit prostor u La Ferte-sous-Juarre. Posledním bodem pondělního programu byla návštěva soukromého vojenského muzea v Meaux, s nímž by si nezadala většina státních a krajských muzeí u nás. Pak již bylo třeba sbírat síly na dva náročné dny, které nás čekaly.

Hrob seržanta Mateje Kocáka

Nová pamětní deska na místě bojového nasazení rotu „Nazdar“ u Ferme des Marquises

Prezident České republiky Miloš Zeman u hrobu neznámého vojína na Pêre LaChaise

V úterý dopoledne jsme ještě stihli prohlídku rozsáhlého leteckého a vesmírného muzea u letiště Le Bourget v Paříži. Poté již jsme přivítali s čestnou stráží přiletelou delegaci v čele s místopředsedou poslanecké sněmovny Petrem Gazdíkem a dalšími zástupci ČsOL včetně s předsedou br. Pavlem Budinským a 1. místopředsedou br. Jindřichem Sittou. Počet účastníků poutě tím narostl na zmíněných sto.

Cílem všech se stal hřbitov Pêre LaChaise, kde se u vchodu od Gambetty nachází hrob neznámého příslušníka rotu „Nazdar“. Tady byl uskutečněn působivý pietní akt, při kterém se svým projevem vystoupil Petr Gazdík, který mimo jiné uvedl: „Setkáváme se coby příslušníci české státnosti v Paříži sto let poté, co se právě toto velkoměsto stalo jedním ze světových center snah Čechů a Slováků o samostatný stát. Máme vzácnou příležitost si uvědomit, že naše současná existence a naše svoboda zdaleka nejsou tak samozřejmé, jak se nám někdy při běhu všedních dní může zdát. Sto let, které uplynuly od počátku boje za naši svobodu,

přinesly do běhu československých dějin těžké rány. Od nejhruznějšího pokusu o úplnou likvidaci národa, přes pozdější systematický společenský rozvrat, až po cílené podrývání morálky ve společnosti. Přecházení těchto zkoušek nebylo jisté.“

Následně promluvil br. předseda Budinský: „Tradice prvního československého odboje žije. Nezničilo ji nacistické ani komunistické jho. Zakladatelskou tradici ozbrojeného boje za samostatnost dnes nese Československá obec legionářská a snaží se s tímto náročným úkolem vypořádat se cti. Důkazem je i účast vás, bratři a sester, při letošní legionářské národní pouti na místa spojená s počátkem našeho odboje proti Rakousko-Uhersku na francouzské půdě. (...) Jsem rád, že na tomto pietním místě, před hrobem neznámého československého legionáře, který dobrovolně odešel vstříc útrapám války a položil život za nás, za náš lepší život, zde mohu se hrdo stát a říci, že jeho národ se nezapomene odkazu, který nám zanechal.“

Po zaznění francouzské a české hymny směřovaly naše kroky do Palais Royal. Tady bylo právě centrum Čechů a Slováků před první světovou válkou. Právě odsud vyšli dobrovolníci, kteří se rozhodli bojovat na straně Francie proti jejím nepřátelům. Proto položení květin k renovované desce několik desítek stejnokrojovaných se svým doprovodem vyrazili na dlouhý pochod Paříží za asistence místní policie, aby prošli stejnou cestu, kterou urazili i naši dobrovolníci cestou k odvodu.

Podél Louvru jsme dorazili na náměstí Svornosti (Place de la Concorde) u Seiny, kde znovu po sto letech zazněla píseň „Hej, Slovane“, kterou si zde první legionáři zazpívali. Pak již zněl pravidelný krok pochodu vstříc pařížské Invalidovně, kde se dnes nachází rozsáhlé vojenské sbírky mapující válečné konflikty od napoleonských válek. Před vchodem do komplexu nás přivítal ředitel Invalidovny, který nás pozval do muzea a představitele delegace provedl i obvykle nepřístupnými částmi budovy. V Invalidovně se nachází hrobka Napoleona Bonaparte, kterou jsme rovněž spatřili. Zvláště pro stejnokrojované velice náročný den skončil a zatímco letecká výprava přečkala noc v Paříži, ti, kteří přicestovali do Francie armádním autobusem, se vydali na noční jízdu na samotný jihozápadní cíp země u španělských hranic do Bayonne.

Ve středu dostoupila národní pouť svého vrcholu. Právě do Bayonne odcestovali odvedení Češi a Slováci, aby zde podstoupili vojenský výcvik a dali tak ve francouzské Cizinecké legii základ rotě „Nazdar“. Po dopolední prohlídce města a přistání letecké delegace následovalo slavnostní přijetí na bayonnské radnici, kde byli kromě místostarostky města Sylvie Durruty přítomni i francouzští veteráni s nejvyššími vojenskými vyznamenáními a řady své vlasti. I zde bude umístěn znak ČsOL s pamětní tabulkou.

Účastníci „autobusové“ skupiny zcela obklopili německý tank Tiger I u silnice na Vimoutiers.

Poté již se všichni přesunuli krátkým pochodem k bayonnskému pomníku padlým, jenž se nachází na zdi někdejšího bastionu. Tady se nachází česko-francouzská pamětní deska věnovaná slavnostní přísaze příslušníků roty „Nazdar“ dne 12. října 1914. Poté, co k ní byly položeny květinové dary, promluvil k přítomným Petr Gazdík: „Příslušníci roty „Nazdar“ budou vždy z těch, kteří stáli na samém začátku dramatické a oběti vyžadující cesty, na jejímž konci byl vznik humanistického a demokratického Československa. Coby místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky mám dnes tu čest zde zastupovat stát, která vzešla z oběti mužů, na které

Kopie praporu roty „Nazdar“ s čestnou jednotkou společně s místopředsedou sněmovny Petrem Gazdíkem a předsedou ČsOL Pavlem Budinským u hrobu neznámého vojína na hřbitově Père Lachaise

Věnc presidenta republiky nesený účastníky poutě na hřbitově Père LaChaise

vzpomínáme a před jejichž statečností se skláníme. Nezapomeneme-li jejich oběti, bude mezi námi vždy dostatek těch, kteří budou jejich dílo bránit.“

Místostarostka Durruty vzpomněla památky padlých a velice ocenila příjezd legionářů po sto letech na místo přísahy. Zmínila, že je pro ni celá návštěva příležitostí uvědomit si hlouběji význam desky na bayonnském pomníku a událost je pro ni tím bližší, že sama bydlí v ulici České legie, která se v centru Bayonne nachází.

S projevem vystoupil i br. předseda Budinský: „Zde, na místě přísahy roty „Nazdar“, dostoupila naše cesta vrcholného okamžiku. Naše přítomnost zde, prožitek, který si navždy uchováme,

nás zavazuje. Hrdinové roty „Nazdar“ nebudou zapomenuti a jejich činy budou připomínány i v následujících letech. Zvláště pak v nadcházejícím roce vzpomene jejich slavný boj v bitvě u Arrasu, který však znamenal zkázu nejen pro řadu příslušníků roty „Nazdar“, ale kde jednotka nenávratně přišla i o prapor s českým lvem, který obdržela před sto lety na tomto místě.“

Na závěr poděkoval Petru Gazdíkovu za záštitu pařížské a bayonnské slavnosti, a rovněž všem, kteří se na organizaci cesty podíleli.

S dojemným projevem poté vystoupil historik Petr Hofman, který zpracovává knihu o příslušnících roty „Nazdar“. Připomněl, že po ztrátě „bayonnského“

praporu v bitvě u Arrasu vynaložili příslušníci velké úsilí k jeho nalezení, leč marně. Práním posledního žijícího „Nazdaráka“ bylo spatřit ještě jednou prapor roty „Nazdar“.

Hlavní cíle národní poutě tak byly splněny a letecká delegace odcestovala s místopředsedou sněmovny zpět do vlasti. Následující den nás čekalo uctění památky československých legionářů na hřbitovech v Cognacu a Jarnacu a prohlídka tankového muzea v Saumuru. V pátek bylo věnováno dopoledne prohlídce slavného kláštera Mont Saint-Michel a odpoledne pamětihodnostem vyloďovací pláže UTAH. V sobotu jsme se zastavili na vyloďovacích plážích OMAHA, GOLD a JUNO a uctili památku zahynulých příslušníků Čs. obrněné brigády. Neděle byla

věnována návštěvě úseku SWORD a účasti Poláků na osvobození Francie.

V pondělí 8. září nás čekal poslední čestný úkol, kdy jsme vykonali stráž u pietních aktů, kterými zahájil svou třídní návštěvu Francie prezident republiky Miloš Zeman. Opět jsme se tak ocitli u hrobu neznámého vojína na pařížském hřbitově Père LaChaise, kde Miloš Zeman vzpomněl významu roty „Nazdar“. Za přítomnosti čestné jednotky francouzské armády a Hudby Hradní stráže promluvil rovněž velvyslankyně ČR Marie Chatardová a zástupci francouzské strany. Prezident republiky dekoroval při této příležitosti dva prapory českých spolků v Paříži pamětní stuhou. Zástupci ČsOL poté vykonali čestnou stráž i v Palais Royal, kde prezident republiky oficiálně odhalil renovovanou pamětní desku.

Účastí na programu prezidenta se naše cesta nachýlila ke konci a čekal nás dlouhý noční přesun z Paříže do Prahy. Navzdory náročnosti celé cesty je třeba uznat, že díky dobré přípravě a nasazení účastníků se podařilo program splnit se ctí a ke spokojenosti všech zúčastněných stran. Legionářská cesta byla skutečně národní poutí a nastavila pomyslnou laťku ČsOL o notný kus výše.

Jiří Filip, foto: Marcela Volfová

II. ročník letného Legiomaršu sa konal pod záštitou prezidenta ČR

V sobotu 26. 7. 2014 sa v Bystřici uskutočnil II. ročník letného Legiomaršu na pamiatku padlých v bojoch o Tešínsko začiatkom roku 1919 a veliteľa našich jednotiek plk. Josefa Šnejdárka. Na akcii sa zúčastnili vojnoví veteráni, starostovia Bystřice a okolitých obcí, členovia Československej obce legionárskej z jednot ČsOL Frýdek-Místek a Český Brod, členovia vojenských klubov a asi stovka záujemcov z radov verejnosti od najmladších vekových kategórií až po turistov v pokročilejšom veku. Význam tohtoročného Legiomaršu zdôrazňuje skutočnosť, že záštitu nad podujatím prevzal prezident Českej republiky Miloš Zeman.

Po prezentácii a registrácii na trase s dĺžkou 10, 25 a 50km sa účastníci akcie vydali na pochod k pomníku plk. J. Šnejdárka na hore Polední (672 m n. m.). Pri pomníku sa uskutočnil pietny akt kladenia vencov a potom sa s príhovormi k účastníkom prihovorili predseda Jednoty ČsOL Frýdek-Místek Petr Majer, člen Jednoty ČsOL Český Brod Ferdinand Vrábek a predseda Klubu českej a slovenskej obce delostrelcov Jiří Bilský z Vyškova. Potom sa už účastníci Legiomaršu vydali na ďalší pochod do cieľa na Kolibiskách.

Na podujatí sa zúčastnilo 371 účastníkov najroznejších vekových kategórií, pričom organizátorov zvlášť potešila veľká účasť detí a mládeže. Prítomní boli aj vojnoví veteráni 2. svetovej vojny: plk. v. v. Adolf Kaleta z Hrádku, bojoval u Čs. obrnenej brigády vo Francúzsku pri obliehaní Dunkerque, plk. v. v. Václav Petras, ktorý sa zúčastnil bojov na Dukle v októbri 1944 ako príslušník 1. Čs. armádneho zboru. Ceníme si aj účasť poľského veterána Josefa Marosza, ktorý bol príslušníkom jednotky gen. Wl. Andersa v Taliansku.

Najstarším účastníkom bol Rudolf Klein z Krnova (ročník 1936), najvzdialenejšími účastníkmi boli manželka pani Patricia Romano a Luigi

tiež niekoľko účastníkov. Najmladšou účastníčkou bola dvojročná slečna Karolínka Konderlová z Nýdku; časť trate 10km šlapala po svojich.

Akcia prispela dôstojným priebehom k spomienke na udalosť na Tešínsku pred 95 rokmi, k pripomenutiu si 100. výročia vypuknutia prvej svetovej vojny a aj k spomienke na 100. výročie vzniku Českej družiny v Kyjeve a roty „Nazdar“ vo Francúzsku. Obe jednotky sa stali zárodkom zahraničného československého vojska – légii, ktoré sa rozhodujúcou mierou pricinili o vznik spoločného štátu Čechov a Slovákov – demokratickej Československej republiky. Prítomní si tak pripomenuli aj ideový odkaz jej zakladateľov Tomáša Garrigue Masaryka, Edvarda Beneša a Milana Rastislava Štefánika, ku ktorému sa aj dnes hrdo hlásime.

Pripravili: Petr Majer a Ferdinand Vrábek

Rota „Nazdar“:

Ve jménu volnosti, rovnosti a bratrství!

Česká krajanská kolonie ve Francii před první světovou válkou čítala odhadem 7000 až 10 000 lidí. Byli to převážně dělníci, řemeslníci, číšníci, kuchaři, zahradníci a příslušníci svobodných povolání, v menší míře i obchodníci a studenti. Nejvýznamnější byla krajanská kolonie v Paříži. Reprezentovaly ji zejména poměrně početný tělocvičný spolek Sokol a sociálně-demokratický dělnický vzdělávací spolek Rovnost. V řadě případů byli krajané členy obou zmíněných, ale i dalších spolků.

Poté, co bylo ve Francii uveřejněno rakouské ultimátum Srbsku a bylo zřejmé, že se schyluje k válce, uspořádaly obě organizace v neděli 26. července na pařížském Place de la Concorde demonstraci. Odtud čeští a slovenští krajané vyrazili za provolávání slávy Srbsku a Francii a volání „Pryč s Rakouskem!“ do Rue de Varenne před budovu rakouského velvyslanectví. Tam demonstranti zapálili černozlutý prapor monarchie a tím veřejně demonstrovali svůj vztah k Rakousko-Uhersku. Manifestace měla velký ohlas ve francouzském tisku zejména proto, že se konala dříve, než obdobná vystoupení v podání Francouzů.

Dne 1. srpna 1914 vyhlásila francouzská vláda všeobecnou mobilizaci a současně oznámila internaci těch německých a rakousko-uherských státních příslušníků, kteří do 24 hodin neopustí zemi. Spolky Sokol a Rovnost utvořily společnou delegaci a následně vznikl Výbor dobrovolníků české kolonie (Comité des Volontaires de la Colonie tchèque) v Paříži, jehož zástupci se u francouzských úřadů snažili o to, aby Češi byli vyňati z restriktivních opatření. Současně Výbor vyzval české krajany ke vstupu do francouzské armády. Díky těmto projevům loajality Čechů vůči nové vlasti francouzská vláda nakonec 13. října 1914 rozhodla o vynětí Čechů z internace a Výboru přiznala některá konzulární práva.

Na společných schůzích počátkem srpna se pařížští Češi rozhodli vstoupit do francouzské armády a založit legii českých dobrovolníků. Dobrovolníkům zahraničního původu však bylo sděleno, že mohou být odvedeni pouze do mezinárodně uznávané Cizinecké legie (Légion étrangère). A tak se 22. srpna v pařížské Invalidovně přihlásilo na dobu trvání války proti Německu a jeho spojencům několik set Čechů do Cizinecké legie. Den poté jich více než 300 odjelo do staré pevnosti Bayonne v jihozápadní Francii, kde se formoval 2. pochodový pluk Cizinecké legie. O šest dní později sem dorazil i druhý český transport.

Češi byli 23. srpna zařazeni do 1. roty praporu C 2. pochodového pluku 1. pluku Cizinecké legie. Rotě velel francouzský kapitán Marie Léon Joseph Sallé a brzy poté se díky používání tradičního sokolského pozdravu začala nazývat „Compagnie Nazdar“. Mimo těchto 250 dobrovolníků tvořících rotu „Nazdar“ byli Češi zařazeni i v dalších setninách. Po vystrojení prodělali dobrovolníci základní výcvik v táboře u Bayonne.

Při slavnostní ceremonii na cvičišti Camp St. Léon 12. října 1914 složili příslušníci roty „Nazdar“ přísahu: „Ve jménu volnosti, rovnosti a bratrství a v důvěře v Republiku slibujeme, že budeme bojovat pro práva Republiky a lidskosti až do posledního muže a do poslední krupěje krve.“

Rota obdržela od bayonnského starosty rotní praporek z červeného hedvábí s bílým českým lvem, který vyšly dámy z Bayonne. V dalších dnech následoval taktický výcvik na úrovni praporu a ostré polní střelby.

Rota „Nazdar“ odjela na frontu 23. října 1914, do kraje Champagne. Její pluk Cizinecké legie byl začleněn do svazku Marocké divize (Division marocaine), která v té době bojovala v okolí Remeše. Rota Nazdar se poprvé setkala s nepřitelem na pravém křídle úseku Sillery u Bois des Zouaves nedaleko Remeše. Zde měla svého prvního raněného, dobrovolníka Karla Zajíce, a i prvního padlého, jímž byl ani ne sedmnáctiletý číšnícký učeň z Paříže Lumír Březovský, který zemřel 12. prosince po průstřelu plíc. V té době byl prapor C doplněn dobrovolníky z Londýna a k pluku dorazil i prapor D, jehož jedné kulometné čety velel první český důstojník, poručík Ing. Václav Dostál. Na jaře 1915 se divize přesunula do Artois, kde se stala součástí sil, jež měly prolomit německé linie. Tam přibýlo k rotě dalších 30 nových českých dobrovolníků.

Na jaro roku 1915 připravilo francouzské velení mohutnou ofenzivu, která měla za cíl prolomit německé linie a ukončit válku. Marocká divize, v níž byli Češi zařazeni, byla podřízena 33. armádnímu sboru generála Pétaína v rámci X. armády. Marocké divizi byl přidělen úsek v délce přibližně 1,5 km mezi městečky Berthonval a La Targette. Dne 29. dubna 1915, v časných ranních hodinách, se prapor C i s rotou C1 „Nazdar“ dostal do přední linie. Cílem zamýšleného útoku byla 4 km vzdálená kóta 140 na hřebenu Falaise de Vimy.

Útok začal těžkou šestidenní dělostřeleckou přípravou a po ní, 9. května 1915 v 10 hodin, vyrazil prapor C v čele s rotou „Nazdar“ do útoku proti Ouvrages blancs, jak Francouzi nazývali německé pozice vybudované z bílé

Dobrovolníci z roty „Nazdar“ Jankovič, Diblík a Houska s praporečkem roty Karlem Bezdíčkem (vpravo dole)

Mapa bojů roty „Nazdar“ ve dnech 9. května a 16. června 1915 u Arrasu

Demonstrace pařížských Čechů před rakouským konzulátem v Paříži v poledne 26. července 1914

křídlové hlíny před komunikací mezi vesnicemi La Targette a Souchez.

Rota „Nazdar“ byla nasazena v první linii a tvořila pravé křídlo nejenom Marocké divize, ale celého armádního sboru. Vojáci útočili podle předválečných předpisů s důstojníky v čele, v rozvinuté linii, vzpřímeni v nápadných červenomodrých uniformách Cizinecké legie. Dobití německých zákopů stálo obrovské oběti, ale útok pokračoval dále směrem ke kótě 140. Ztráty pluku rostly a většina důstojníků byla zabita nebo zraněna. Také velitel roty „Nazdar“ kapitán Sallé utrpěl severně od vesnice La Targette zranění střepinou granátu do stehna. Ještě před svým odsunem předal velení českému četáři Ivanu Štafloví a nařídil mu vést zbylé vojáky do útoku. Přes obrovské ztráty byla před polednem kóta 140 hřebenu Falaise de Vimy dobyta. K využití dosažených úspěchů však bylo třeba posílit útočící jednotky čerstvými oddíly a zásobami střeliva. To se však nestalo. Odpolední německý protiútok donutil vyčerpané francouzské jednotky ustoupit z kóty 140 na její svah a zde se fronta ustálila.

Útok na kótu 140 stál 2. pochodový pluk Cizinecké legie těžké ztráty. I rota „Nazdar“ ztratila 42 českých dobrovolníků včetně náčelníka pařížského Sokola Josefa Pultra, poručíka Ing. Václava Dostála, předsedu Rovnosti Josefa Šíbala a kolem sta legionářů bylo zraněno. Padl a stal se nezvěstným praporečnick roty „Nazdar“ Karel Bezdíček i s rotním praporečkem.

Po útoku 9. května byli zbytky legionářů soustředěni do dvou praporů AB a CD a staženi k odpočinku a doplnění. Koncem května byl 2. pochodový pluk doplněn a byly znovu postaveny čtyři prapory. Zbylí příslušníci roty „Nazdar“ byli soustředěni v rotě C2, jejímž velitelem byl ruský kapitán A. Berg. V této sestavě se krajané 16. června 1915 podíleli na dalším velkém útoku v rámci druhé bitvy v Artois u samoty Cabaret Rouge u vesnice Souchez. Přestože většina řeckých dobrovolníků tvořících prapor C odmítla bojovat, čeští a slovenští legionáři do útoku nastoupili a dalších 9 jich padlo a asi 20 bylo raněno. Po těchto bojích byl prapor C rozpuštěn. Z původních 250 mužů zbylo

v rotě „Nazdar“ pouhých 100 a jako česká rota přestala existovat.

Shodou okolností dva týdny před tím, 3. června 1915, přijal francouzský senát tzv. Bérengerův zákon, který zakazoval po dobu války přijímat do francouzské armády „cizince, kteří jsou příslušníky států vedoucích válku s Francií a s jejími spojenci“. Tím zneemožnil přijímání nových dobrovolníků a na dva roky zastavil organizování československých jednotek ve Francii. Ze zbytku Čechoslováků bývalé roty „Nazdar“ postupně vznikla 2. četa 1. roty praporu A, pochodového pluku Cizinecké legie, která byla na důkaz vážnosti, kterou si čs. dobrovolníci vydobyli u Arrasu, postavena jako ryze česká pod velením podporučíka Ivana Štafla. Na přelomu září a října byla jednotka s Marockou divizí nasazena na frontě v Champagne u Suiptes a Souin.

Další naši dobrovolníci byli rozděleni do mnoha různých jednotek Cizinecké legie, kde již nikdy nevytvořili větší vojenskou jednotku než četu. Na podzim roku 1915 tak českoslovenští legionáři bojovali i na Gallipolijském poloostrově v Turecku a se spojeným expedičním sborem na soluňské frontě v Řecku.

Na počátku roku 1916 se Marocká divize zatavovala v týlu v lesích údolí řeky Oise asi 18 km od města Soissons. Československou četu tam navštívil velitel ruské vojenské mise ve Francii generál Žilinskij a 18 českých vojáků Cizinecké legie vyznamenal ruskými řády. Posílil tak spojení čs. zahraničního odboje v Rusku a ve Francii. V únoru 1916 byla Marocká divize znovu poslána na frontu na řece Oise, kde zůstala v poměrně klidném úseku do června. Zde v dubnu 1916 vojenská byrokracie vyloučila čtyři naše dobrovolníky z řad Cizinecké legie a poslala je do koncentračního tábora v obci Frigolet u Tarasconu, neboť protestovali proti Bérengerově zákonu. Ač se jich přímo netýkal, neboť vstoupili do Cizinecké legie před jeho přijetím, považovali ho za urážku. I přes protesty pařížské kolonie pak prožili zbytek války mezi internovanými Maďary a Němci. Jedním z těchto internovaných byl sochař Otto Gutfreund.

V červnu 1916 byla Marocká divize přesunuta do bojových linií na řece Sommě, kde se připravovala

velká britsko-francouzská ofenziva. Československá 2. četa 1. roty pochodového pluku Cizinecké legie se významně počátkem července 1916 při bojích o vesnici Belloy-en-Santerre, kde rozhodným protiútokem zastavila postup německých jednotek, osvobodila zajatou četu legionářů a vzala do zajetí 60 Němců. Tento boj stál československé dobrovolníky 15 padlých a 28 raněných a poslední kompaktní česká jednotka Cizinecké legie zanikla. Naši dobrovolníci byli rozptýleni do všech rot svého pluku, do kulometných rot všech pluků Marocké divize a jiných jednotek Cizinecké legie, kde patřili k dobrým a statečným vojákům.

Od poloviny roku 1916 po bojích na řece Sommě byl zbytek našich dobrovolníků rozptýlen na nejrůznějších úsecích fronty v Evropě i ve francouzských koloniích. V polovině války ve Francii bojovalo 130 Čechů na frontě, 6 u letectva, 31 bylo v nemocnicích, 26 jich bojovalo na soluňské frontě v Řecku, více než 150 se ocitlo v africkém Alžírsku a Maroku, 1 v Indočíně, 30 jich působilo jako tlumočníci u francouzských pluků, 11 ve válečném průmyslu a 4 byli z vojska propuštěni. Až do jara 1918 se čs. dobrovolníci zúčastnili bojů v Champagne u Auberive, u Chemin des Dames, u Verdunu, u Berry-a-Bac, Villers-Cotterêts, na řece Aisně, u Château Thierry a na dalších místech. Ještě v dubnu 1918, když už byly formovány samostatné československé jednotky, padlo u Bois d'Hangard 18 Čechů. Mnozí uzdravení ranění sloužili po návratu do Cizinecké legie v exotických posádkách po celém světě, včetně Francouzské Indočíny nebo Afriky. Celkem prošlo Cizineckou legií za první světové války přibližně 600 čs. dobrovolníků, z nichž zhruba 200 padlo a na 300 jich bylo zraněno. Legionáři obdrželi celkem přes 200 francouzských válečných křížů a 20 francouzských vojenských medailí, dále 23 ruských, 2 britské, 2 belgické a 5 černoohorských vyznamenání. Teprve po stažení Marocké divize z fronty v červenci 1918 bylo posledních zbývajících ani ne 50 mužů odesláno do Alsaska k tam bojující Československé brigádě.

Jiří Filip, foto: archiv ČsOL

Slavnostní ceremonie dne 12. října 1915, kdy rota „Nazdar“ obdržela rotní praporek.

Česká družina

– počátek ruských legií

Koncem července a začátkem srpna 1914 se rozhořely boje na všech hlavních bojištích velké války: v Srbsku, Haliči, ve východním Prusku, v Belgii a ve Francii. Válka znamenala velké utrpení a strádání pro miliony lidí, ale současně vznikla příznivá situace, kdy si Češi a Slováci mohli splnit své odvěké tužby: přispět podle svých sil k porážce Německa a Rakousko-Uherska, vybojovat si svobodu a svůj nezávislý stát, Československou republiku.

Jeden z organizátorů našeho zahraničního vojska v Rusku, František Šteidl, to později shrnul následujícími slovy: „...za světové války (vyrostly) základní útvary novodobé československé armády známé dnes obecně pod jménem legií. Vznikly a vyvíjely se ovšem za hranicemi Rakousko-Uherska jako svérázné vojsko dobrovolnické, organizované v podstatě vlastními orgány naší zahraniční revoluce, se svolením a za pomoci států protiněmecké koalice. Cílem jejich bylo dosažení a zahraniční poměry umožnily jim návrat do vlasti.“

V Rusku existovala v té době početná česká krajanská obec. Předpokládá se, že dosahovala počtu až 70 000 osob; Slováků bylo podstatně méně – jen asi 600 osob (podle některých zdrojů až kolem 2000 osob). Češi žili převážně na Volyni a v Kyjevě, Slováci ve Varšavě, která tehdy patřila Rusku. Po vyhlášení války Rakousko-Uherska Rusku docházelo mezi krajany k zatýkání, propouštění ze zaměstnání, zabavování majetku, policejnímu dohledu a hrozila jim internace. Již 4. srpna 1914 (podle juliánského kalendáře používaného pravoslavnou církví 22. července) se konaly porady českých a slovenských spolků v Kyjevě. Jejich vedení později vyslala k caru Mikuláši II. deputaci, která žádala o souhlas k založení zvláštní vojenské jednotky. Čeští krajané vytvořili též „Radu Čechů v Rusku“. Již 12. srpna Rusko souhlasilo se zřízením jednotky a náčelník štábu kyjevského okruhu byl pověřen jejím formováním. Měly vzniknout dva pěší pluky s ruskými veliteli (nejméně jedna třetina v každé rotě), jednotka měla ruské uniformy a distinkce, ruské velení, administrativu a ruské předpisy. Tak vznikla „Česká družina“, pro kterou začal nábor dobrovolníků pod heslem: „Za samostatné české království s Romanovcem na trůně“. Náboru pomáhala myšlenka samostatného státu a vlastenecká výchova především v řadách Sokola, který měl mnoho cvičitelů i v Rusku (J. J. Švec a další).

Slavnostní přísaha a svěcení praporu České družiny v Kyjevě 11. října 1914

Česká družina měla 26. září 1914 celkem 921 vojáků, svobodníků a poddůstojníků, 21 důstojníků, dále úředníky a lékaře jakož i 149 neřadových vojáků. Jádro tvořilo 704 Čechů. I když v útvaru bylo v té době jen 16 Slováků, dá se již tehdy mluvit o československé jednotce. Dne 11. října 1914 na Sofijském náměstí v Kyjevě uskutečnila přísaha jednotky a svěcení praporu. Mezi důstojníky se uplatnili schopní velitelé, později generálové a vysocí důstojníci čs. armády – S. Čeček, O. Husák, V. Klecanda, K. Petřík a další. Od ruských vojáků se příslušníci České družiny „starodružiníci“ odlišovali červeno-bílou stužkou kolem brigáděrky, později „lentočkou“ nad štítkem čepice. Družina byla přidělena ke 3. armádě ruského Jihozápadního frontu, které velel bulharský generál Radko Dimitrijevič. Štáb jednotky se nacházel v Tarnowě.

Zpočátku byli starodružiníci využíváni k taktickým úkolům – podíleli se především na průzkumné a výzvědné činnosti. Proto byla jednotka rozdělena na čtyři poločety a přidělena k různým ruským divizím a plukům. Veleli jim přímo náčelníci štábů. Někdy se však příslušníci České družiny zapletli i do bojů a kromě úspěchů ve výzvědné činnosti přiváděli také zajatce.

Například 24. prosince 1914 jen 20 starodružiníků zajalo u Tuchowa nedaleko Tarnowa 144 rakouských vojáků a v noci ze 7. na 8. dubna 1915 starodružiníci zajali u Ravy Ruské 100 rakouských vojáků a dva důstojníky. Dne 3. dubna 1915 se příslušníci České družiny zúčastnili i přechodu značné části pražského 28. pěšího pluku („pražské děti“) do ruského zajetí, i když část současné historiografie to, bůhví proč, bagatelizuje. V oblasti Medzilaborců organizovali starodružiníci po překročení Karpat a příchodu na Slovensko letákové akce mezi místním ruským a slovenským obyvatelstvem.

Zprávy o působení Čechů a Slováků na straně Rusů se brzy dostaly i k velení rakousko-uherské armády. Náladu a poměry v armádě velmi

dobře charakterizuje také to, že jen mezi 10. říjnem 1914 a 25. zářím 1915 došlo k devatenácti hromadným přechodům českých vojáků na ruskou stranu fronty. Armádní rozkaz rakousko-uherského velení tehdy uvedl: „Hanba a hanba, opovržení a potupa těmto nesevědomitým a nečestným chlapům, kteří zrazují císaře a říši, kteří kájejí na prapory naší slavné armády i čest svého národa! Povinností každého Čecha, který má čest v těle, jest, aby udal... tyto lotrovské štváče a zrádce.“ Velitel 4. rakouské armády vydal v dubnu 1915 rozkaz, ve kterém se uváděla odměna 5000 korun za zajetí důstojníka České družiny. V případě zajetí byli její příslušníci ihned popraveni. Již 12. prosince 1914 byli ve Wadowicích popraveni starodružiníci J. Müller a J. Grmela, které na rozvědce zajali rakouští polní četníci.

Postupně se Česká družina začala rozrůstat o zajaté rakousko-uherské vojáky české a slovenské národnosti, kteří dobrovolně vstupovali do této jednotky. Ti byli na rozdíl od původních členů České družiny, starodružiníků, nazýváni novodružiníci. Dělo se tak hlavně v operačním prostoru ruské 3. armády, kde v lednu 1915 vstoupilo do České družiny kolem 250 dobrovolníků. Prvním československým

důstojníkem mezi novodružiníky se stal K. Miller. Jednotka se dále rozrůstala a v říjnu 1915 byl vytvořen 2. prapor Družiny (5., 6., 7. a 8. rota s kulometným oddílem). Ten byl koncem roku 1915 převelen ke 3. armádě, odkud 1. prapor (vlastně původní Česká družina ze srpna – září 1914) odešel k 7. a 9. armádě.

Politicky podléhala Česká družina zpočátku jen ruským spolkům, ale během roku 1915 se o ni začal projevat zájem i ze strany Českého komitétu zahraničního (T. G. Masaryk), který zahájil svou činnost oficiálně 14. listopadu ve Švýcarsku. Masaryk ovšem už předtím symbolicky na 500. výročí upálení Mistra Jana Husa oznámil zahájení boje Čechů za samostatný stát. Později se k němu připojili i Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik a vytvořili tak vrcholnou trojici vedení zpočátku České národní rady (ČNR), která se později změnila na Československou národní radu (ČsNR).

Česká družina se postupem času dále rozrůstala. V únoru 1916 vznikl už československý střelecký pluk o dvou rotách v poli a s jednou náhradní rotou v Kremenčugu, (poltavská gubernie), později nazývaný 1. pluk Mistra Jana Husa. Štáb pluku se nalézal u 3. armády v Ivani u Slucka. Členové družiny – dobrovolníci byli umístěni u divizí 3., 7. a 9. ruské armády. Dne 18. května 1916 byla dalším nábořem ustavena Československá střelecká brigáda o dvou plucích (druhý pluk Jiřího z Poděbrad) a na podzim se začalo s výstavbou třetích praporů u obou pluků.

O politický vliv v samotném Rusku zápasily dvě skupiny – carofilsky orientovaný Kyjevský spolek krajanů a Český pomocný krajanský spolek v Petrohradě (pod vlivem T. G. Masaryka) – Bohumil Čermák, Jiří Klecanda, Ivan Markovič a později i Bohdan Pavlu, který redigoval v červnu 1915 založený časopis Čechoslovák. V květnu 1916 se ke kyjevskému spolku přidala i moskevská skupina, a tak Kyjev získal dočasně

Návrat jedné z rot České družiny z výcviku konaného za městem, říjen 1914

Kyjevské nákladové nádraží, odkud 21. října 1914 odjeli příslušníci České družiny na frontu.

převahu nad Petrohradem. Při kyjevské skupině vznikl Sbor spolupracovníků, který ve svých kartotékách soustřeďoval evidenci o rakousko-uherských zajatcích české a slovenské národnosti a dodával ruskému průmyslu naše odborníky, techniky a dělníky různých profesí, zvláště v oboru strojírenství, hutnictví a chemického průmyslu.

Protože se působení J. Dürycha v Rusku nesetkalo s úspěchem a naráželo i na nesouhlas petrohradské skupiny, byl do Ruska vyslán Milan R. Štefánik, aby se tam pokusil o nápravu. Výsledkem Štefánikovy činnosti byl tzv. „Kyjevský zápis“, podle kterého se československé hnutí v Rusku podřizuje vedení ČsNR v Paříži. Dürych a jeho skupina tuto dohodu odmítli plnit a připravovali rozkol. Vedení v Rusku se měla zmocnit v jejich režii „Čs. lidová rada na Rusi“, závislá na carské

vládě. Tyto záměry ovšem zhatila nejen ruská demokratická revoluce v únoru 1917, ale i příklon většiny vedoucích činitelů ke koncepci T. G. Masaryka. Carofilská orientace a vytvoření českého království s Romanovcem na trůně v Praze se ukázaly být zcela chimérickou představou a další vývoj ji uvrhl do zapomnění. Silila naopak představa demokratické republiky, společného státu Čechů a Slováků. K tomuto cíli vedla ovšem ještě dlouhá cesta. Nejvýznamnějším činem, ke kterému došlo už 20. března 1917 v Rusku, se stalo prohlášení samostatnosti československého státu, přičemž Masaryk byl uznán za prozatímního „diktátora“ a ČsNR za prozatímní čs. vládu.

Ferdinand Vrábek, foto: Vojenský ústřední archiv Praha

Zdroje:
Jiří FIDLER. Zborov 1917. Malý encyklopedický slovník. Brno: Jota
Jan GALANDAUER. 2. 7. 1917. Bitva u Zborova. Česká legenda. Praha: Havran, 2002
Marián HRONSKÝ-Anna KRIVÁ-Miloslav ČAPLOVIČ. Vojenské dějiny Slovenska. IV. 1914–1939. Bratislava: MO SR, 1996
Tomáš JAKL-Zdeněk POLČÁK-Alexander HEJL-Edmund ORIÁN. Zborov 1917–2007. Praha: Ministersvo obrany ČR, 2008
Jaroslav PROCHÁZKA. Českoslovenští legionáři. In: Živé hodnoty Masarykova Československa. Brno: Občanský a odborný výbor ve Statutární město Brno a Pedagogická fakulta MU v Brně, 2009
František ŠTEIDLER. Československé zahraniční vojsko (legie). Československá vlastivěda, Díl V. Stát. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1931, s. 556–581
Vojenské dějiny Československa II. Praha: Naše vojsko, 1986
Tomáš JAKL-Zdeněk POLČÁK-Alexander HEJL-Edmund ORIÁN. Zborov 1917–2007. Praha: Ministersvo obrany ČR, 2008.

Češi v srbských jednotkách 1914–1916

Po vypuknutí I. světové války v létě 1914, kdy se Srbsko ocitlo v bojích s Rakousko-Uherskem (dále jen r-u), začaly rychle vznikat na srbské straně již během léta různé dobrovolnické oddíly. Tyto oddíly, často se jednalo o oddíly tzv. četníků (neplést s četníky), byly složeny nejvíce ze Srbů, kteří buď nepodléhali vojenskému odvodu do srbské armády nebo se jednalo o utečence, např. z území Bosny. Srbské dobrovolnické oddíly v mnoha případech přišly do bojů s nepřítelem mezi prvními.

Vojvoda Vuk se svými četníky (označen vojvoda Vuk), 1914

z bělehradské krajské komunity vstoupilo počátkem války do oddílů četníků mjr. Vojina Popoviče (zvaného vojvoda Vuk). Další asi 10 Čechů vstoupilo do dobrovolnického Rudnicki odrodu, jemuž velel mjr. Vojislav Tankosić. Spolu s dalšími dobrovolnickými jednotkami prodělaly i oddíly četníků mjr. Popoviče a mjr. Tankosiće

se přihlášených zajatých prosrbských Chorvatů, Slovinců, Srbů (z rakouských území) a Čechů byly organizovány i strážní oddíly. Ty byly potom nasazeny u hranic s Albánií a Bulharskem.

Od počátku války se statečně bojující srbské armádě podařilo postupně dvakrát přesílu r-u armády vytláčit úspěšně zpět z území Srbska. R-u velení tedy požádalo o pomoc Německo, které vyslalo na srbskou frontu několik svých připravených divízií.

Přímo o nábor mezi Čechy v zajateckých táborech se na jaře 1915 pokoušela skupina Českého červeného kříže z Chicaga, složená z amerických Čechů, kteří přijeli do Srbska. Skupinu vedl MUDr. Rudiš-Jičinský. V březnu 1915 skupina založila ve Skopje České národní sdružení v Srbsku.

V srpnu a září 1915 posílilo jednotky bojující srbské armády asi 3500 především srbských dobrovolníků, kteří přišli z Ruska. Jednalo se o Srby z území Bosny, Vojvodiny a dalších oblastí, které byly tehdy součástí R-U. Mnoho „rakouských“ Srbů se tak dostalo na východní frontu, kde se ve velkém množství dostávali do ruského zajetí, v němž žádali o převoz do Srbska a umožnění vstupu do srbské armády. Mezi těmito několika tisíci srbských dobrovolníků z řad zajatců bylo i několik desítek Čechů. Mezi nimi i čeští lékaři MUDr. Bouček a MUDr. Pučálka, kteří se každý samostatně pokoušeli intervenovat u srbských vládních a armádních úřadů pro umožnění nábora mezi českými zajatci v zajateckých táborech a umožnění organizace českých dobrovolnických jednotek. Takových intervencí bylo více a nakonec i srbská strana přijala možnost umožnit českým dobrovolníkům bojovat v srbské armádě.

Avšak ještě před naplněním tohoto povolení začala tehdy silná rakousko-německá ofenzíva, která drtila statečný odpor srbských jednotek. Navíc v říjnu 1915 zaútočila na Srbsko i bulharská armáda, poté co se Bulharsko postavilo v rozhořelém konfliktu I. světové války na stranu R-U a Německa (Bulharsko vstoupilo do války 14. října 1915, zraňuje tak dosavadní přátelské vztahy

Plukovník Hadžić (focen již jako generál), velitel I. srbské dobr. divize

s Ruskem). Tyto události vnesly zmatek do obranných bojů srbské armády. Bulharská armáda obsadila cesty na jih do Řecka a říční spojení s Ruskem po Dunaji. Pro případ ústupu srbské armády v boji s obrovskou přesilou tak zbývala pouze obtížná ústupová cesta přes hornatou krajinu Albánie.

S podporou německých divízií se zvýšila na podzim 1915 převaha na r-u straně do té míry, že urputně se bránící srbské jednotky nemohly takový nápor dále vydržet. Dne 20. září 1915 zahájily rakouskouhersko-německé divize zdrucující útok na stále se ještě bránící vysílené srbské jednotky. I přes ohromující přesilu se dařilo rakousko-uherským a německým divízím postupovat jen pomalu – řeku Dunaj, Sávu a Drinu překročily až 2. října. Srbové odhodlaně bojovali o každou píď své země. Následovala dvoudenní bitva o Bělehrad, kterou nakonec srbské jednotky nemohly proti tak velké přesile vyhrát. Následoval ústup na jih. Po jedenáctidenních velmi těžkých bojích ve dnech 10. – 21. listopadu 1915 byla obrana srbské armády zlomena a její zbytky přinuceny k celkovému ústupu ze země na jih.

Ještě během léta 1915 sestavil dříve již zmíněný srbský major Popovič (vojvoda Vuk) prapor – 1. dobrovoljaččí bataljon, složený ze srbských dobrovolníků, kteří dorazili z Ruska a dále také z USA. Brzy se prapor rozrostl na pluk – 1. dobrovoljaččí pluk. Pluk se dostal do tvrdých bojů s bulharskou armádou. Během října 1915 do pluku vstoupilo i několik desítek Čechů, z velké části i ze zajateckých táborů.

Počátkem roku 1916 byla dobyta německo-rakouskými divízemi Černá Hora. Většina českých dobrovolníků prodělala následný těžký ústup srbské armády přes albánské hory až k Jaderskému moři. Spolu se srbskou armádou se ústupu účastnilo i asi 50 000 válečných zajatců, z toho přes 20 000 Čechů ze zajateckých táborů. Během vysílujícího pochodu více než 10 000 českých zajatců zemřelo. Stejně však strádala i samotná srbská armáda, která měla při ústupovém pochodu obrovské ztráty.

Zbytkům srbského vojska se podařilo nakonec dostat až na jih do Drače (Durrës, Albánie). Zde se srbské

Srbská armáda ustupuje přes albánské hory, 1915

jednotky zakopaly a úspěšně odrážely nápor předsunutých jednotek nepřítel. Srbský panovník zůstal se svým vojskem i v těchto těžkých chvílích. Před náporem hlavních německo-rakouských sil mělo být srbské vojsko evakuováno z Drače na ostrov Korfu (Kérkyra, Řecko). Avšak pro nedostatek transportních lodí se Italům a Francouzům podařilo převést na Korfu jen asi 50 tisíc příslušníků nyní již vyhladovělé a otrhané srbské armády, která byla již takřka bez munice a proviantu. Právě na Drač nepřítel zaměřil hlavní nápor ve snaze konečně likvidace srbských sil. Zbytky srbské armády, které se nepodařilo evakuovat, proto musely následně urychleně ustupovat dále na jih, do Valony (Vlorë, Albánie), a pak dále do Řecka.

Mezi mnoha tisíci padlými příslušníky srbské armády při ústupových bojích bylo i množství českých dobrovolníků (např. poručíci Ferdinand a Richter, podporučíci Březina a Hrdina, střelci Kadlčák, Kaplar, Kunc (padl u Vlasini v říjnu 1915), Petr, Stonzer a mnoho dalších).

Když během léta 1915 byly organizovány z Ruska již zmíněné transporty srbských dobrovolníků, hlásících se ze zajateckých táborů, hlásilo se do těchto transportů i mnoho set Čechů a několik Slováků. Po vstupu Bulharska do války došlo ke zmíněnému přerušení říčního spojení po Dunaji mezi Ruskem a Srbskem. Množství těchto dobrovolníků tedy zůstalo v Rusku a nemohlo již být odesláno do Srbska. Zástupci srbského konzulátu v Oděse, M. Cemovič a Dr. Mandič docílili při krátké audienci u ruského cara Mikuláše II. povolení, aby dobrovolnický oddíl (cca 260 mužů), který již nemohl být odeslán z Oděsy do Srbska po Dunaji, mohl být podřízen ruskému vojenskému velení v Oděse jako součást ruské 7. armády do doby, než bude možné ho odeslat do Srbska. Mezitím se v zajateckých táborech hlásilo do srbské armády takřka 20 000 dobrovolníků (mezi nimi i Čechů).

Počátkem března 1916 se v Oděse již v rámci srbského vojenského tělesa nacházelo 181 důstojníků a 5365 příslušníků mužstva. Z nich byly již během února 1916 sestaveny dva pěší pluky, v březnu byl potom sestaven třetí pluk. Srbské pluky se potýkaly s nedostatkem důstojníků, proto srbská strana uvítala zájem českých dobrovolníků, mnohdy záložních důstojníků z r-u armády, kterým ponechala jejich důstojnické hodnosti a přijala je do služby.

V únoru také přišlo rozhodnutí srbské vlády o vytvoření srbské divize v Rusku, která se bude skládat ze zmíněných pluků – I. Srbské dobrovolnické divize (I. Srpska dobrovoljačka divizija). Pro velitelský sbor divize srbská vláda vyslala ze zachráněných částí srbské armády skupinu důstojníků, v čele s plk. S. Hadžićem, který se měl stát velitelem divize. Během jara 1916 se dobrodružnou cestou v malých skupinkách srbských důstojníků dostali z Korfu, přes Itálii, Francii, Anglii, Norsko, Švédsko do Ruska a následně do Oděsy. Koncem dubna vznikl ještě čtvrtý dobrovolnický pluk. Celá divize se řídila srbskými vojenskými řády a tvrdou disciplínou. Všechny části divize následně složily přísahu srbskému králi Petrovi.

Příslušníci divize byli vystrojeni do ruských letních uniforem, přičemž jako pokrývku hlavy měli typické šajkače (srbská čepice bez štítku). Důstojníci měli srbské uniformy (většinou šité na vlastní náklady). Výzbroj divize byla nedostatečná, ruská strana srbské divizi poskytla k vyzbrojení zbraně ukořistěné na jaře 1915 v dobytých r-u pevnostech Przemysl. Jednalo se o starší typy pušky Manlicher, ovšem často umožňující pouze střelbu po jednom náboji kvůli zasekávání nábojů. Kulometné oddíly divize (z českých důstojníků v nich působili např. V. Luža, E. Moravec, J. Čermák) obdržely opotřebované kulometry (12 kulometů každá kulometná rota) Schwarzlose, složené mnohdy z dílů jiných vadných kusů. Ruská kulometná munice vedla k častému zasekávání kulometů.

Dne 21. května 1916 vykonala I. srbská dobrovolnická divize slavnostní přehlídku před ruským carem Mikulášem II. V následných dnech navštívili divizi i ruský generál Brusilov, velitel jihozápadní fronty, a srbský ministerský předseda Nikola Pašić.

V zajateckých táborech pokračoval počátkem července 1916 nábor do srbského vojska i mezi Čechy, a to i přes odpor Svazu česko-slovenských spolků na Rusi, který nerad viděl odliv čs. dobrovolníků do jiného vojska než československého. Nábor prováděli i přímo čeští náboroví emisáři (např. kapitán Freja, poručík Smetana, podporučík Mareček a Vejvoda). Přihlásilo se několik set českých dobrovolníků z řad zajatců. Většina jich následně byla převedena k doplňovacímu praporu a někteří byli i předurčení k výstavbě zamýšlené II. srbské dobr. divize.

Pavel J. Kuthan, foto: archiv autora

Vojvoda Tankosić se svými četníky (označen vojvoda Tankosić), 1914

Před válkou na území Srbska žilo také množství Čechů. Část těchto krajanů po vypuknutí války vstupovala do srbské armády a dobrovolnických oddílů. Množství Čechů žilo i přímo v Bělehradu, kde se sdružovali v rámci vlasteneckých spolků Lumír a Havlíček. Když vypukla válka a samotný Bělehrad byl před postupující r-u armádou evakuován, uniklo i množství českých krajanů dále do vnitrozemí. Spousta jich však také byla srbskými úřady zatčena a internována, protože se právně jednalo o občany nepřátelského státu (R-U), pokud samozřejmě neměli již srbské občanství. Hned v prvních dnech války desítky českých krajanů u nábořových kanceláří usilovalo o přijetí do srbských jednotek. Kolem 17 Čechů

během srpna a září 1914 těžké boje s pravidelnou r-u armádou. V těchto bojích utrpěli velké ztráty, včetně většiny zmíněných českých krajanů.

Vojáci mobilizovaní do r-u armády v českých zemích se na podzim 1914 během těžkých bojů se statečně bránící srbskou armádou ve velkém množství dostávali do srbského zajetí. I když často dobrovolně, nebylo to bohužel často nic platné, protože v atmosféře těžkých bojů srbská armáda příliš zajatce nerozlišovala - všichni byli „Austrijáci“. Čekali je dlouhé a vysílující pochody, často v hrozných podmínkách, do nitra bojujícího Srbska. Až počátkem roku 1915 začalo docházet k odlišování zajatců slovanských národností od ostatních. Dokonce z dobrovolně

Hovoříme s náčelníkem Generálního štábu Armády České republiky armádním generálem Petrem Pavlem

Jak se člověk stane náčelníkem generálního štábu a armádním generálem?

To je jednoduché – stačí být ve správnou dobu na správném místě. Problém je ovšem v tom, že nikdy nevíte, jestli je to správné místo a správná doba. Když se na to člověk dívá zpětně, uvědomí si, že stačilo málo a jeho kariéra šla úplně jiným směrem. Upřímně – je to hodně opravdu o náhodě.

Vy jste do vojenského gymnázia nastoupil ve čtrnácti letech. Co vás vedlo k volbě vojenské kariéry?

Hlavně asi snažení se co nejdříve osamostatnit. Já měl vždycky takovou touhu – protože ve třídě základní školy jsem byl nejmenší a nejmladší – dokázat, že na to mám, že věci zvládnou. Takže v době, kdy bylo možné poprvé jít z osmé třídy na gymnázium, jsem chtěl té nabídky využít, abych se posunul kousek dál. Jednou z možností bylo vojenské gymnázium, což pro mě mělo takový romantický příchod dobrodružství. Z Kladna až do Opavy, to bylo v mých tehdejších měřítkách jako jet na Nový Zéland.

Za dobu služby v armádě jste prošel mnoha funkcemi, od velitele čety až po tu nejvyšší – dnes jste vlastně velitelem české armády. Na kterou z těch funkcí nejraději vzpomínáte?

Nejspíše na funkci velitele roty v Prostějově. V té době jsem už měl za sebou tři čtyři „učňovské“ roky, kdy jsem pronikal do toho, o čem práce velitele vlastně je. Přinášela mi uspokojení, především ta bezprostřední zpětná vazba od vojáků. Viděl jsem totiž přímo výsledky toho, co se povedlo a nepovedlo, a to jak ve výcviku, tak v tom, jak se vojáci chovali vůči sobě, vůči druhým, vůči mně. A navíc – funkce velitele roty nebyla špatná funkce, protože jsem byl neustále v přímém kontaktu s výcvikem a jako velitel speciální roty jsem se neustále tohoto výcviku účastnil. Stejně jsme mrzli, stejně jsme hladověli a trpěli při dlouhých přesunech. Musím znovu zopakovat, že to byla nejkrásnější velitelská pozice, jakou jsem zastával.

A jak vzpomínáte na ty, s nimiž jste sloužil?

Já se s mnoha z nich dodneška setkávám, protože komunita výsadkových veteránů je hodně soudržná. Setkáváme při různých shromážděních, pochodech nebo při setkáních veteránů. Teď jsem se například viděl s mnoha z nich v Jindřichově Hradci na setkání bývalých výsadkářů u Petra Čejky. Kromě toho máme ještě setkání s moji bývalou rotou. Pravda, jsou

to trochu smutná setkání, protože se scházíme u příležitosti výročí pohřbu jednoho z našich kamarádů. Ale dnes už je to hlavně o vzpomínání a ti kluci, dneska to jsou už všechno tatíci, rádi vzpomínají na vojnu a na to, co jsme společně vyváděli.

Vy jste se neustále vzdělával, a to i na prestižních válečných školách v zahraničí. Co vám to dalo? Dá se srovnávat studium u nás se studiem na příklad na vysoké štábní škole ve Velké Británii?

Označení prestižní je dáno většinou dlouhou historií dané školy. Z hlediska obsahu a kvality výuky to zase tak velký rozdíl není. Největší je hlavně přínos mnohonárodní komunity. Ve školách, kde jsem studoval, bylo vždy zastoupeno třicet až čtyřicet států a takových čtyřicet procent vzdělávání bylo vlastně

sebevzdělávání výměnou a sdílením zkušeností. Možnost porovnávat různé pohledy na věc od lidí z různého kulturního, sociálního i geografického prostředí nám dávala mnohem víc než vzdělávání v našem homogenním národním prostředí. A pak samozřejmě zdroje těchto škol jsou někde jinde než ty naše, takže v rámci svého vzdělávacího programu jsou schopny zajistit návštěvy různých institucí, zařízení, ale i států, do kterých se student v našem národním prostředí nemá šanci podívat.

Velkou část vojenské kariéry jste prožil v zahraničí – ve válečných školách, ale také v zahraničních misích. Co na to vaše rodina? Co všechno jste musel obětovat ze svého osobního života?

No, hodně. Ale já si myslím, že kdybych dnes měl možnost vrátit

se zpátky a říci, zda bych měl, tak bych asi nic neměnil. Už na začátku našeho rozhovoru jsem zmínil moji tak trochu dobrodružnou povahu, která mě provázela celý život a která mě vždycky hnala za něčím novým, kdy bylo třeba prokázat novou schopnost. Tohle mne vždy lákalo a bude lákat.

Pojďme k současné situaci v české armádě. Jak ji vidíte? Co je pravdy na tom, že naši vojáci si musejí kupovat výstroj, že nejsou náboje potřebné pro výcvik?

Pravda to je, ale nemyslím si, že je to něco, co by se neprojevovalo v menší či větší míře v ostatních armádách. I vojáci americké armády si kupují část své výstroje. Existuje totiž určitá míra individualizace – ne každému vyhovuje všechno ze standardní výstroje. Takže si vojáci kupují různé součástky výstroje a vybavy, protože jim vyhovují více. Co nám neslouží ke cti, je, že veškerou standardní výstroj nemáme zabezpečenu v takovém množství, v jakém ji potřebují naši vojáci. Jde hlavně o výstrojní materiál, maskáče, boty, prádlo, termoprádlo, o balistickou ochranu jednotlivce. Takže vojáci raději volí variantu, že si prostě koupí materiál hned, než aby čekali, až bude do armády dodán standardní cestou. Mě ta situace samozřejmě nijak netěší, protože je těžké vojákům vysvětlovat, že nákup neprůstředně vesty trvá tři a více roků. Protože se to z různých administrativních a byrokratických důvodů nedaří vyřešit dříve. Stačí odvolání jednoho z účastníků veřejné soutěže a jsme opět na začátku. Tak se stane, že se několik let nekoupí ani jedny kalhoty. Sklady se vyprázdňují a logistice nezbude nic jiného než vyhlásit omezení. Jsou často nedůstojná, kdy se vojákům oznámí, že si nemohou koupit víc než dvoje ponožky za rok. Z jedné strany je to ponižující, na straně druhé je to odraz financování české armády v posledních letech.

Pokud si pamatují, byli jsme spolu letos na dvou bezpečnostních konferencích, kdy jste ve svých vystoupeních z pozice náčelníka generálního štábu několikrát ostře kritizoval vztah politiků k armádě. Jaké máte hlavní výhrady?

Taková hlavní a podstatná výhrada je v tom, že většina současných politiků má bohužel velice povrchní povědomí o problematice bezpečnosti a obrany. Mnoho z nich se věnuje ekonomice, sociálním záležitostem či zahraniční politice. Je to samozřejmě způsobeno i tím, že tak dlouho žijeme v míru a bez podstatných válečných ohrožení. Takže je logické, že se politici věnují tomu, co veřejnost pálí nejvíce a na čem mohou získávat politické body. Obrana k tomu nepatří, neboť z pohledu občana je nepopulární – odebírá peníze, které by mohly být věnovány na něco jiného.

Dnes v souvislosti s rusko-ukrajinskou krizí ale zaznívají hlasy, že naše armáda není schopna v případě nutnosti bránit území státu. Je to pravda? A jak by se měla armáda v této souvislosti začít měnit?

V dnešní době je málokterá armáda schopna samostatně bránit území svého státu. Je to proto, že s výjimkou větších zemí dnes všechny ostatní, sdružené v Alianci, spoléhají výlučně na kolektivní obranu. I naše země deklarovala, že obranu našeho státu bude zajišťovat systémem kolektivní bezpečnosti. Což znamená, že musíme být schopni poskytnout náš příspěvek do kolektivní obrany, tedy do mnohonárodní armády, která bude bránit celé území Aliance včetně České republiky. Pokud bychom se chtěli vrátit k teritoriální obraně, pak by naše armáda musela být několikanásobně větší a dražší. Protože jen při dodržení běžných taktických zásad pro obranu bychom museli mít výrazně více vojáků a techniky, než máme dnes. Naše armáda je proto konstruována jako součást aliančního celku. A myslím si, že to je to tak správně.

Včera jsem na country radiu poslouchal ranní anketu, v níž byla položena otázka, zda by se neměla zavést vojenská základní služba. A byl jsem doslova šokován, že minimálně 70-80 procent posluchačů se vyjádřilo kladně. Tedy, že je ji třeba znovu zavést. Co vy na to? Na vojnu jste šel ve čtrnácti...

Já se tímto názorem v poslední době setkávám často, překvapivě častěji od maminek než od tatíků a hlavně od střední a starší generace. Ale upřímně řečeno, znovuzavedení vojenské základní služby by bylo velice problematické a nepřineslo to efekt, který si zastánci této myšlenky představují. Co bych naopak viděl jako přínos, je něco, co se dříve nazývalo brannou výchovou, možná už od školek a základních škol. Tedy učit veřejnost dovednostem, které uplatní za krizové situace. Ta krize může být jakákoli – průmyslová havárie, přírodní katastrofa, hrozba teroristického útoku. A člověk by měl mít alespoň základní povědomost o tom, jak v této situaci zachovat. Jak funguje integrovaný záchranný systém, kam se obrátit, když se něco děje, jak se třeba vybavit v domácnosti, abych vydržel alespoň prvních pár dní...

V letošním si připomínáme 100. výročí vzniku československých legií v roce 1914, tedy roty „Nazdar“ a České družiny. Obec legionářská k tomu spouští již za pár týdnů projekt Legie 100, na kterém již několik let intenzivně pracuje. Jaký je váš vztah k legionářským myšlenkám a tradicím? Vždyť právě na počest přísahy čs. legionářů 30. června 1918 ve francouzském Darney se tento den stal Dnem ozbrojených sil České republiky. Měl jste v legiích nějakého předka či příbuzného?

Ne, neměl. V době, kdy jsem v armádě začínal, se legionářská tradice příliš nepřipomínala. Možná ta „východní“, ale nebyla příliš populární. Ale poté, co se informace uvolnily a dostávalo se nám jich víc, tak to byl hlavně obdiv k tomu, jak nemalý počet vojáků tehdy vlastně ještě neexistujícího státu dokázal dojet až k Vladivostoku a jak byli v té době obávaným soupeřem pro bolševické Rusko. Je to pocit hrdosti malého národa, který se dokázal prosadit proti Goliášovi. Pak jsme se o tom samozřejmě dozvídali víc – hlavně o konkrétních legionářích, jejich velitelích a o tom, co dokázali a jaký podíl měli na vzniku samostatného československého státu.

Myslíte si, že současný český voják ctí legionářské hodnoty? A je k tomu nějak vychováván?

Myslím si, že naši vojáci tyto hodnoty ctí. I když možná, kdybyste se jich zeptal konkrétně, detaily asi znát nebudou. Ale tyto hodnoty byly zdrojem morální síly vojáků i za druhé světové války, projevovaly se v odboji a jsou vlastní i dnešním vojákům. Pravda, možná v trochu modernějším kabátě, ale když se na to podíváme blíže, musíme přiznat, že činnost legií v Rusku má jistou podobnost s dnešními zahraničními operacemi. Schopnost českých vojáků vypořádat se s prostředím, vypořádat se s neznámou situací a umně velet malým jednotkám, prokázat nasazení ve prospěch svých kamarádů i ve prospěch partnerů z jiných armád – to se nechá porovnávat s činností čs. legionářů. Je rozdíl v uniformách a ve výzbroji, ale to, co mají v srdci, se nijak výrazně neliší.

V souvislosti s úmrtím našich čtyř vojáků v Afghánistánu se na sociálních sítích objevila řada komentářů, které jste označil za žumpu. Co vás nejvíce rozčílilo? Vy sám jste přece řadu misí absolvoval...

Já jsem nebyl až tak rozčilen, ale cítil jsem potřebu použít slovo, které zaberu. Jak říkal Jára Cimrman, „metodu šrapnel“. Měl jsem pocit, že pokud by se někdo neozval, mohla by se na sociálních sítích rozvinout opravdu nechutná debata. Třeba výroky „proč tam ti žoldáci lezli“ a „patří jim to“, jak se to tam několikrát objevilo. Chtěl jsem tím probudit i jiné emoce a musím říci, že jsem byl mile překvapen a povzbuzen spoustou reakcí na celou smutnou událost, které dokázaly, že to s tou naší společností není tak špatné, že naše vojáky vnímá v mnohem pozitivnějším světle než těch pár jedinců vyjadřujících se v tak negativním tónu. Celá ta situace kolem pohřbů našich vojáků i sbírek pro jejich pozůstalé mě přesvědčila, že existuje velká většina lidí, kteří si práce našich vojáků váží a chápou, že ti vojáci přinášejí oběti i pro ně.

Ptal se: Ladislav Lenk, foto: MO ČR

Význam husitských tradícií v čs. zahraničnom vojsku

Každá armáda potrebuje aj nejakú ideovú zložku, myšlienku, za ktorú majú jej príslušníci ísť do ozbrojeného zápasu, strádať, trpieť a často aj položiť svoj život. Obvykle sú takými duchovnými posilami heslá o boji proti útočníkovi, ochrana vlastného územia a národa pred inváziou nepriateľa, alebo boj za vlastnú vládu, ríšu, dynastiu, kráľa... Čo mohlo motivovať príslušníkov československého zahraničného vojska – legionárov v rokoch 1914–1918, aby riskovali svoje životy a prenasledovanie svojich rodín doma?

Veď vtedy sme – Česi ani Slováci – nemali ani štát, ani vlastnú vládu, o dynastií alebo kráľovi ani nehovoriac. František Jozef I. sa za českého kráľa nikdy nedal korunovať a rovnako aj jeho nasledovník Karol. Na rozdiel od toho tu však boli korunovaní uhorskí králi, ale tých Slováci zo známych príčin nevnímali ako vlastných národných panovníkov. V takejto situácii mohli byť ideologickou oporou československých legionárov len významné udalosti z dejín národa – a na tie sú ako české, tak aj slovenské dejiny bohaté.

V českých dejinách boli v 15. storočí známi vynikajúci vojenský strategovia a úspešní vojvodcovia, predovšetkým Ján Žižka a Prokop Veľký. Ich vzory,

Husitský vůz na slavnosti pořádané československými legionáři, Sibir 1918

Čečkovy agitační balony, Rusko 1916

neohrozenost a vojenský génius sa priamo ponúkali ako predobrazy veliteľov našich légii. Ale nielen to, išlo aj o myšlienkový odkaz husitskej epochy, ktorá sa podľa Františka Palackého pričini-la o to, že vtedy sa český národ ocitol na čele európskych udalostí. Husitskou ideou bol boj proti nespravodlivosti, za poznanú pravdu až do smrti a obrana proti nepriateľskej cudzine, ktorá sa myšlienky, pri zrode ktorých stál

Majster Ján Hus, snažila utopiť v krvi v rámci niekoľkých krížových výprav proti „kacířským“ Čechom.

Tieto tradície preživali po stáročia s väčšou – menšou intenzitou a zosilneli v období národného obrodenia práve zásluhou Františka Palackého a ďalších vynikajúcich učencov. Koncom 19. a na začiatku 20. storočia na myšlienky Palackého, ale aj Jána Kollára a Karla Havlíčka Borovského

nadväzoval profesor českej univerzity v Prahe Tomáš Garrigue Masaryk. Jeho spisy, ako Česká otázka, Jan Hus, Karel Havlíček a ďalšie, skúmali české dejiny aj z hľadiska ich odkazu pre súčasnosť. Masaryk si dobre uvedomoval myšlienkový odkaz husitstva už dávno pred vznikom prvej svetovej vojny. Jej vznik si však neprial, dokonca viackrát pred ňou varoval a pokúsil sa aj sprostredkovať zmiernenie sporov a napätia medzi Srbskom a Rakúsko-Uhorskom, nebol však rakúskymi

politikmi vypočúvaný. Keď vojna vypukla, dobre vedel, že nastáva rozhodujúce obdobie, kedy sa budú riešiť otázky nového usporiadania Európy. Zároveň sa otvorila aj možnosť oslobodiť Čechov a Slovákov z Rakúsko-Uhorska a vytvoriť vlastný slobodný a demokratický štát – Československú republiku.

Pri vytváraní prvých dobrovoľníckych jednotiek v Rusku – Českej družiny a vo Francúzsku – roty Nazdar bolo prítomných aj mnoho sokolov, ktorí odchovaní Českou obcou sokolskou, touto vlasteneckou športovo-spoločenskou organizáciou českého národa, dobre vedeli, o čo ide a boli na boj pripravení fyzicky aj psychicky. Česká družina skladala svoju prísahu v Kyjeve na Sofijskom námestí na sviatok sv. Václava 28. 9./11. 10. 1914 – vojvodu českej zeme, ale v priebehu ďalšieho budovania légii sa postupne presadzovali tradície husitské – v názvoch plukov (pluk Mistra Jana Husi, pluk Jiřího z Poděbrad, pluk Jana Žižku z Trocnova a pluk Prokopa Velikého, vo vojenskej symbolike (kalich) atď. V spevníkoch československých légii sa nachádzal okrem iného aj husitský chorál „Ktož jsů boží bojovníci“.

Pre ideovú náplň československého odboja je príznačné, že pri 500. výročí upálenia Majstra Jána Husa sa v Zürichu 4. 7. 1915 a v Ženeve 6. 7. 1915 uskutočnili prednášky

T. G. Masaryka a francúzskeho historika Ernesta Denisa o Husovi, husitskom hnutí a ich význame pre český národ. V Zürichu povedal Masaryk okrem iného aj nasledovné slová: „Co znamená smrt Husova? Hlavní význam je jasný. Jeho heslem bylo: stát v poznání pravdě a brániti ji až do smrti. To Hus učinil a význam jeho smrti nejen pro národ český, ale pro celou Evropu leží v tom, že pro toto heslo vzplanuly veliké náboženské války husitské. Celá Evropa povstala proti kacířským Čechům, ale Žižkovi se podařilo zdolat nepřitele. Malý národ čelil tu celé Evropě... Čech, který pochopí historii svého národa, musí jíti po dráze Husově, musí – je-li poctivý a uvědomělý... Za české reformace i český stát se osamostatnil. Doufejme, že tato veliká světová válka také povede náš národ k svobodě a že podle programu všech českých

Stránka z deníku ruského legionáře Josefa Špičky

Vojenské divadlo 1. pluku Mistra Jana Husi, Sibir 1918

stran dožijeme se české samostatnosti... Vzpomínáme-li dnes mužů jako Hus, Žižka, Chelčický, Komenský, musíme si uvědomiti, že jako oni bojovali a pracovali pro svobodu českého národa, tak jest i naši povinností pro svobodu svého národa podniknouti vše, co je v naší moci.“

Tu je v skratke podaný aj celkový Masarykov názor na české dejiny a ich zmysel. Aj keď neskôr mnohí historici, filozofi alebo teológovia s Masarykom polemizovali a vyvracali jeho názor na české dejiny a predovšetkým jeho postoje a výklad významu husitstva (najznámejší Masarykov oponent bol historik Josef Pekař), Masarykov výklad sa plne potvrdil práve v rokoch nášho I. odboja, keď práve odkaz na husitské tradície posilňoval legionárov v ich zápase o samostatný štát.

Vo svojej reči v Ženeve 6. 7. 1915 Masaryk opäť zdôraznil: „Každý Čech, znalý dějin svého národa, se musí rozhodnout buď pro reformaci, nebo pro protireformaci, pro ideu českou – nebo pro ideu Rakouska, orgánu evropské protireformace a reakce. Hus, Žižka, Chelčický, Komenský jsou pro nás živoucí programem. Naše reformace,

jako žádná reformace, nebyla a není skončena; reformace znamená ustavičnou reformu, neustálé obnovování, touhu po lepším, zdokonalování, pokrok... Základem naší reformace je idea humanity: bratrství bylo zároveň jménem a ideálem naší národní církve, církve českých bratří. Ve jménu humanity a bratrství stavěl Petr Chelčický proti Žižkovi, zakladateli moderní strategie, svou myšlenku – neodporovatí zlu... Nejčistší idea humanity však nezakazuje a nemůže zakazovat obrany. Právě naše reformace prohlásila s nejjasnější určitostí, že obrana není násilí... Palacký má pravdu, dokazují-li, že husité se bránili proti násilí, jež bylo rozpoutáno proti Husovi a jeho žákům... V každém sporu, v každé válce je důležité vědět, kdo činí násilí a kdo se brání. Právě proto se tato otázka přetřásá v naší době tak horlivě a pozorně.“

Je celkom prirodzené, že v prvom programovom vyhlásení, ktorým vedenie nášho zahraničného odboja – Masaryk, Beneš a ďalší – vystúpili na verejnosť, v „Prohlášení Českého komitétu zahraničního“ vydaného v Paríži 14. 11. 1915, sa nadväzuje na túto pokrokovú

líniu českých dejín a myšlienkový odkaz husitov a Palackého. V tento deň po prvýkrát bolo oficiálne a verejne celému svetu vyhlásené: „Usilujeme o samostatný československý stát... Rakousko-Uhersko a Německo bojují se svým tureckým a bulharským spojencem pro věc špatnou a ztracenou.“

Po bitke pri Zborove (2. 7. 1917) poslal T. G. Masaryk legionárom telegram: „Bratři svou husitskou chrabrostí zjednali jste si uznání Ruska i celého spojeneckého světa. Dokázali jste přátelům i nepřátelům, že náš národ je navždy rozhodnut domoci se své národní a politické samostatnosti.“

A po povolení budovania československého vojska vo Francúzsku v decembri 1917 Masaryk vydal výzvu k českým a slovenským zajatcom, v ktorej okrem iného uviedol: „... Budete bojovat po boku hrdinných vojáků všech Spojenců. Nuže ukažte, dědicové slávy reků Žižkových, že nesklamou se ti, kdož ve vlasti plně žalárů a čerstvých rovů ve Vás skládají svou naději a čekají od Vás spásu a svobodu. Zaplašte leskem svých zbraní vracející se stíny dob pobělohorských, vyryjte ostrím svých mečů v paměti nepřátel vzpomínku na doby Božích bojovníků; ať v Nové Evropě ozvěnou zahlaholí dávno zapomenutá slova: 'Co Čech – to hetman.' Do zbraně, Čechové, Slováci! Nechtě vítězství provází prapory naše a vede nás k svobodě!“

To, že odkazy na husitské tradície a vojvodcov Jana Žižku, Prokopa Velikého a Jana Jiskru z Brandýsa neboli len neskutočné konštrukcie, ale mali reálny základ, dosvedčuje viacero dokladov od príslušníkov našich légii, ktorí si vo svojich denníkoch pripomínali tieto slávne dejinné postavy, opisovali si vlastenecké piesne a básne a zdobili si teplušky na Sibír aj husitskými motívami. Aj Radola Gajda v úvode svojich pamätí, ktoré venoval Aloisovi Jiráskovi, pripomína, ako legionárov v bojoch a strádaní v Rusku posilňovali Jiráskove diela. Podobne aj nadporučik Josef Ejem, pôvodne učiteľ z Radotína, jako veliteľ asistenčnej

„Husitské vojsko“ při bojové cestě na Sibiř

stotiny 30. pěšého pluku z Vysokého Mýta při obsazení Lučence 2. 1. 1919 poslal Jiráskovi telegram: „Autoru Bratrstva sdělujeme, že Lučenec opět po letech dobyt. Asistenční setnina Vysoké Mýto“ ,čo bola zrejma narážka na Jiráskovu trilógiu „Bratstvo“ najmä na diel „Bitka pri Lučenci.“

Spomienky na slávnú epochu husitského posilňovania našich legionárov aj v ďalekom Rusku a tieto city si pripomínali aj v túžobne očakávaných chvíľach návratu domov. „Každý z nás stojí na palube v hlubokom zamyšlení: Husita na Baltu – a nynější český dobrovolc-legendár na březích a nyní na vodách Velikého oceánu! Oba dosáhnúť ciele vracení se do své domoviny – historie se opakuje.“

Myšlienka husitskej solidarity, obetavosti a bratstva nebola pre nich frárou. Ruský legionár C. Valenta v Dubrovniku 11. 9. 1920, keď tam dorazil 34. Československý transport Československé ústrední hospodárskej komise „Himalaja“, to vyjadril iste za mnohých týmito slovami: „Buď pozdravena, naše predraha Máti – Československá Republiko! Po šesťletém putování světem, plném strastí, vracíme se do Tvé náruče. Nastává nám nejsvětější okamžik. Kolébko nás všech, záračný Magnet, který Jsi nás spojil v nejtěžších dobách v Armádu Lásky, Svornosti a pravého Bratrství – v nejtěžších pro náš národ dobách!... Jako v kaleidofskopu vyvstává nám v myšlenkách obraz události, kdy jsme opustili Tvé nivy na povel cizáka, abychom bojovali proti svým bratrům... Těšíme se na objetí svých rodin a projevy rodinné lásky. Přijmi nás s takovou

vroucností, s jakou vzpomínal na Tebe umírající náš sibiřský bratr-legionář! Zkušení a skromní slibujeme pracovat k Tvému blahu až do posledních sil. Buď pozdravena a zkvétej ku štěstí národů Tebe obývajících, k jich svornosti a ku štěstí všeho lidstva!“

Veľmi zaujímavé je aj to, že nielen Česi a Slováci (najmä evanjelici) si uvedomovali význam husitských tradícií jako aj odčinenia porážky na Bielej Hore pre légie, ale boli si toho vedomí aj cudzinci – Taliani a Francúzi. Napríklad v talianskom meste Spello (Umbria) sa na Veľkom námestí konala 26. mája 1918 slávnosť odovzdania práporu našim jednotkám. Starostom bol sochár Crispoldi, ktorý predniesol k našim legionárom aj prejav. „Starosta ve své řeči mluvil o slavném mučednickém národu československém, o Janu Husovi velikém jeho apoštolu i o sympatiích, s jakými italský národ provází československé hnutí za svobodu.“ Na tejto prehliadke bolo 3000 Čechoslovákov, lebo prišli aj jednotky zo susedného výcvikového strediska Foligna.

To sa pripomínalo aj na domácej pôde, v Československej republike, ktorú vybojovali predovšetkým legionári s vedomím odkazu husitov. Bývalý poslanec Vacek, keď vítal Masaryka 21. decembra 1918 vo Veselí-Mezimostí, zdôraznil, že sú v ňom spojené vlastnosti troch našich veľikánov: Husa, Žižku a Komenského. V ňom je zlúčená Husova láska k pravde, Žižkova organizačná schopnosť vojenská a Komenského viera, že správa vecí národa sa vráti do jeho rúk. Pri Masarykovom uvítaní v Poslaneckej snemovni predseda František Tomášek

okrem iného zdôraznil, že nie je náhoda, že „práci pro svobodu československého národa dokončuje po buditelích Kollárovi, Palackém a Šafaříkovi zase Slovák, Tomáš Masaryk, syn jihomoravského Slovenska.“

Dnes chaotickí publicisti a aj niektorí predstavitelia historickej obce opäť spochybňujú Masarykove názory na dedičstvo husitských tradícií a tvrdia, že doba „Temna“ nebola ani taká temná, naši národní buditelia sa mýlili a Rakúsko-Uhorsko nebolo takým zlým štátom... V tomto bode by sa asi viac mali sústreďovať nie na svoje novodobé nepodložené konštrukcie a výmysly, ale na svedectvá súčasníkov tej doby. Takisto sa útočí na Palackého a Jirásku, že vraj skresľovali, dokonca falšovali dejiny a podobne. Je to hlboké nepochopenie hlavnej línie našich dejín, ktoré legionárom, ale aj účastníkom druhého odboja kládli za vzor myšlienkový odkaz Husa, Žižku, Komenského, Havlíčka a Palackého a už aj Masaryka: lásku k slobode, humanitným ideálom a vernosť poznanej pravde. Pri vedomí týchto ideálov bojovali a umierali mnohí účastníci I. a II. odboja a týmto zásadám zostali verní aj v dobách prenasledovania po februári 1948. Na to by sme ani dnes nemali zabúdať a mali by sme to viac pripomínať aj mladším našim súčasníkom, ktorí tento pokrokový odkaz minulých stáročí a dedičstvo po našich najlepších predstaviteľoch spochybňujú a vyvracajú.

Ferdinand Vrabel,
ilustrace: archiv autora, VHÚ
a Husitské muzeum Tábor

Zdroje:

GAJDA, Radola. *Moje paměti*. Praha: Vesmír, 1921

JUNEK, Jiří. *Vysokomýtský 30. pěší pluk v bojích o Slovensko v letech 1918–1919*. Vydalo Regionální muzeum ve Vysokém Mýtu, druhé upravené vydání, Vysoké Mýto 2003.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Válka a revoluce I. Články – Memoranda – Přednášky – rozhovory 1914 – 1916*. Praha: Ústav T. G. Masaryka, o. p. s., Masarykův ústav AV ČR, 2005.

Naši v Itálii. In *Československé Besedy, ročník I., číslo 12, s. 91*.

PEŠAT, Zdeněk. Alois Jirásek. Úvodní medailón v knižce Alois Jirásek: *Bratrstvo. Tři rapsodie. I. Bitva u Lučence*. Praha: Československý spisovatel, 1978.

ŠPIČKA, Josef. *Ve volném čase. Rukopis, Slovenský národný archív Bratislava*.

Triumfální cesta presidenta Masaryka. In *Československé Besedy, ročník I., číslo 14, s. 110*.

Tricátinici. *Sborník prací k desátému výročí bojů pěšího pluku 30 Aloise Jiráska*. Vysoké Mýto: 1929.

VALENTA, C. *Pozdrav vlasti. In Na prahu osvobozené domoviny. 34. Československý transport Československé ústrední hospodárskej komise „Himalaja“ Dubrovnik 11. září 1920, nestr. [s. 1]*.

Stejnokroje československých legií – rota „Nazdar“

Když první srpnový den roku 1914 proletěla celou Francií zpráva o všeobecné mobilizaci, měli Češi žijící v zemi galského kohouta 24 hodin na její opuštění. V opačném případě jim hrozila internace. Češi usedli především v Paříži však měli zcela jiné plány než odjet do své rodné země a bojovat za císaře pána.

Příslušník roty „Nazdar“ během výcviku v Bayonne 1914

Na počátku pouti českých dobrovolců byl dostatek vůle a odhodlání. Mnohem horší to však bylo s výstrojí francouzské armády. Stejnokroje a výstroj byly během výcviku neúplné, takže cvičení probíhalo v tom, co bylo v dané době dostupné. Příslušníci roty „Nazdar“ se nijak neodlišovali od ostatních příslušníků 1. pluku Cizinecké legie.

František Rathauský na fotografii pořízené bezprostředně po příjezdu do Bayonne. Dobrovolník Rathauský padl 19. srpna 1917 u Verdunu.

Skupinová fotografie příslušníků 4. roty „Nazdar“ v Bayonne

Képi moděle 1884

Pokryvku hlavy tvořila čepice, na jejímž okolku byl přišitý symbol Cizinecké legie – hořící granát.

Ceinturon moděle 1845

Přestože byl tento vojenský opasek zastaralého řešení, byli jím vojáci vybavováni ještě v roce 1914. Jeho hlavní nevýhodou byla složitá manipulace při změně nastavení délky.

Capote moděle 1877

Základem stejnokroje byl dlouhý kabát tmavě modré barvy, na jehož přední části bylo přišito dvanáct knoflíků se symbolem hořícího granátu.

Pantalon rouge garance moděle 1887

Vojenské kalhoty typicky červené barvy.

Jambière moděle 1913

Spinky zabraňující pronikání nečistot do boty.

Na frontu!

Rota „Nazdar“ byla na konci října 1914 začleněna do svazku Marocké divize (Division Marocaine), která v té době bojovala v okolí Remeše. V té době již byli legionáři vybaveni vším, co k uniformě cizineckého legionáře patřilo.

Detail límčové nášivky označující příslušnost k 1. pluku Cizinecké legie.

Vzhledem k masivnímu používání ostnatého drátu byly do výstroje zařazeny kleště model 1905. Tyto však byly pro svou malou páku v roce 1915 nahrazeny kleštěmi značky Peugeot.

Řemení

Skládalo se z dvoutřídního opasku Ceinturon moděle 1903 a pomocných řemenů tvaru písmene ypsilon. Bretelles de suspension moděle 1892, sloužících k lepšímu rozložení nábojových sumek Cartouchière moděle 1905. Na opasku byl na levé straně zavěšen bodák k pušce Lebel Baïonnette moděle 1886.

Musette moděle 1892

Standardní chlebník potřebný k uložení potravin, tabáku, psacích potřeb a dalších věcí osobní potřeby.

Bidon d'un litre moděle 1877

Polní lahev o objemu jednoho litru s šálkem.

S plnou polní

Plátěná torba byla základem celé výbavy francouzského legionáře v poli. Okolo torby pak byly upevněny všechny součásti potřebné k životu v poli. Váha takto důmyslně poskládané výstroje často přesahovala 20 kg. Každý voják nesl v rámci družstva ještě jednu součástku táborového a ženíjního vybavení. V tomto případě se jedná o várnici a polní lopatku. Dalšími variantami táborového vybavení byl kotlík pro čtyři muže, nebo plátěné vědro. Z ženíjního náčiní se používali kromě zobrazené lopatky krumpáče, sekery, sekáče, velké lopaty či skládací pily. Na vrchu torby byla připevněna druhá mošna obsahující náhradní obuv.

Vojákův „nejlepší přítel“ – vidlička a otvírák na konzervy

Jídelní šálek model 1852

Le havresac moděle 1893

Plátěná torba model 1893 je vyztužena dřevěným rámem a nabarvena na černo. Obsahovala náhradní prádlo, blůzu, konzervy, čistící a hygienické prostředky atd.

Pomůcky pro stavbu stanů

Holicí potřeby francouzské armády – britva i zrcátko jež doplňují kapesní šití.

Zdroje:
BOHÁČ, Jaroslav. Kronika československé legie ve Francii. Praha: Naše záloha, 1938. 580 s.

DEKERLE, Stephane; MIROUSE, Laurent. The French Army in the first World War: to the battle 1914. 1. Vienna: Verlag Militaria, 2007. 523 s.

DEKERLE, Stephane; MIROUSE, Laurent. The French Army in the first World War: 1914–1918. 2. Vienna: Verlag Militaria, 2008. 640 s.

MIROUSE, Laurent. World War I Infantry In Color Photographs. Marlborough: Crowood, 1999. 66 s.

Autoři: Jiří Charfreitag a Zdeněk Špitálník, foto: Jiří Charfreitag, Tomáš Kykal

ADOPCE HROBŮ československých generálů

Projekt adopce významných hrobů, který byl zahájen v roce 2013 Správou pražských hřbitovů, má zabránit zániku a chátrání těchto pietních míst. V minulosti totiž docházelo k tomu, že významné, leč opuštěné hroby, byly pronajaty dalším zájemcům a ostatky původně zde pochovaných osobností skončily ve společných hrobech.

Na podzim roku 2013 se Československá obec legionářská dozvěděla od koordinátorky projektu Oldřišky Dvořáčkové, že mezi ohrožené hroby patří i dva, které jsou neodmyslitelně spjaté se vznikem československého státu.

Prvním z ohrožených byl hrob ruského generála Nikolaje Alexandroviče Chodoroviče, jehož podpora a pomoc Čechům vyústila ve vznik České družiny. Tento generál byl z rozhodnutí prezidenta Edvarda Beneše pohřben s poctami náležícími československým generálům. Druhým z ohrožených byl hrob brigádního generála Jiřího Mackeviče, jednoho ze zakladatelů československého dělostřelectva ruských legií. Představitelé Československé obce legionářské pochopili závažnost ohrožení těchto hrobů a adoptovali oba dva na dobu 10 let.

Adopce hrobu přináší krom drobných finančních nároků také povinnost udržovat tato hrobová místa v pořádku a starat se o jejich fyzický stav. K této části se zavázala Jednota ČsOL v Praze 3, která započala ihned po uzavření smlouvy s údržbou a obnovou těchto míst. Smutným zjištěním bylo při prvních průzkumech hrobu gen. Chodoroviče, že mezi roky 2012 a 2013 došlo ke zcizení ozdobné urny. V současnosti se tak připravují podklady k podání trestního oznámení na neznámého pachatele a pevně věříme, že se tato urna navrátí na generálův hrob. Počáteční a současný stav míst poslední odpočinku generálů můžete vidět na přiložených fotografiích.

Jiří Charfreitag, předseda Jednoty ČsOL Praha 3, foto: archiv ČsOL

Jaké byly jejich životní osudy

Nikolaj Alexandrovič Chodorovič se podle některých pramenů narodil 15., podle jiných 19. prosince 1857 v Kyjevě. V roce 1879 ukončil Chodorovič studium v petrohradském Konstantinovském učilišti a stal se důstojníkem Leib-gardového Litevského pluku. Následně absolvoval v roce 1890 akademii generálního štábu a poté sloužil jako štábní důstojník ve Varšavském vojenském okruhu, kde byl od roku 1894 starším pobočníkem

štábu okruhu. Současně byl redaktorem „Vojensko-historického věstníku“. V roce 1898 byl povýšen na plukovníka a v letech 1901–1904 byl náčelníkem štábu 33. pěší divize. Za rusko-japonské války velel 164. pěšímu Luckému pluku. V únoru 1905 byl povýšen za úspěchy v bojích na generál-majora a byl naznačen náčelníkem týlu 3. mandžurské armády, později náčelníkem služby spojení. Od září 1906 pracoval v Kyjevě ve štábu Kyjevského vojenského okruhu, opět ve funkci náčelníka spojení. Mimo službu založil a byl hlavním redaktorem „Vojensko-historického věstníku“. V červnu 1911 byl povýšen na generál-poručíka a naznačen náčelníkem štábu Omského vojenského okruhu. 19. 7. 1914 byl naznačen do funkce náčelníka štábu Kyjevského vojenského okruhu. Do funkce náčelníka štábu Kyjevského vojenského okruhu byl jmenován dne 19. července 1914 a v této funkci se podílel na vzniku České družiny. V červnu 1915 byl jmenován do funkce pomocníka hlavního náčelníka Kyjevského vojenského okruhu a v dubnu 1916 byl jmenován jeho hlavním náčelníkem. Po únorové revoluci roku 1917 se kromě jiného zasloužil o vybudování první ukrajinské vojenské jednotky. V květnu 1917 odešel do výslužby a žil poté v Kyjevě. Po obsazení Kyjeva „bílymi“ v srpnu

1919 byl formálně připsán k hlavnímu velitelství Ozbrojených sil jihu Ruska. S bílými ustoupil na Krym a v listopadu 1920 emigroval do Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, konkrétně do Dubrovníku. V roce 1922 odešel do Československa a spolupracoval s Vojenským ústavem vědeckým. Napsal knihy „Československé vojsko v Rusku 1914–1917“ a „Sibiřská epopej Čechoslováků 1918–1920“ a vystoupil rovněž proti lžím o čs. legionářích, jež ve své knize uvedl gen. Sacharov. Od roku 1932 byl předsedou VI. oddílu Ruského vševojského svazu (ROVS) v Československu. Generál Chodorovič zemřel dne 21. července 1936 v Praze, kde je i pochován na Olšanském hřbitově.

Georgij Nikolajevič Mackevič (uváděný někdy jako Mackevič) se narodil dne 1. ledna 1887 (podle gregoriánského kalendáře) v Ust-Dvinsku, jež je od roku 1959 součástí Rigy. Po absolvování petrohradského Michajlovského dělostřeleckého učiliště sloužil u pevnostního pobřežního dělostřelectva a od října 1909 u těžkého dělostřelectva v Kyjevě. K 1. lednu 1910 byl pod-

poručíkem 28. dělostřelecké brigády a roku 1916 sloužil u 6. moždířového dělostřeleckého divisionu. K 8. květnu 1917 měl být podle některých ruských pramenů kapitánem ve 30. samostatném polním těžkém dělostřeleckém divisionu, ale dle čs. pramenů velel od 13. února 1917 nově vytvářené 7. baterii 4. dělostřelecké brigády, která se nacházela v městečku Jezerné. S touto baterií se účastnil bojů tzv. Kerenského ofenzivy na úseku Čs. brigády. Od 12. srpna 1917 se baterie nacházela v Polonoje v pravomoci velitele

Čs. střelecké brigády a byla určena jako součást budoucího čs. dělostřeleckého divisionu. Kapitán Mackevič se stal 5. září 1917 prozatímním velitelem budovaného divisionu, později se však vrátil do funkce velitele bývalé 7. baterie, nyní už 1. čs. baterie. Jeho další osudy byly spojeny s divisionem, resp. s 1. čs. dělostřeleckou brigádou. S brigádou prodělal ústup z Ukrajiny, při nichž se část brigády zapojila do bojů u Bachmače. Na začátku dubna 1918 souhlasili čs. představitelé s požadavky bolševiků, což vedlo mimo jiné k odchodu většiny ruských důstojníků od čs. jednotek. Kpt. Mackevič jako jeden z mála zůstal a stal se novým velitelem brigády. Dne 29. května 1918 velel dělostřelcům při obsazování města Syzraň a v následujících dnech a měsících se dělostřelci zapojili do bojů proti bolševikům v penzenské skupině čs. vojsk. V březnu 1919 v rozkazu č. 36 se rozloučil s brigádou již jako plukovník a vrátil se do ruské armády. Rozkazem Sibiřské armády č. 451 byl dne 9. července 1919 přijat do ruské služby a jmenován do funkce náčelníka dělostřelectva 2. úderní sibiřské divize s platností od 6. května 1919. Uvedená divize byla součástí Svodného sibiřského úderního sboru, jejíž jednotky se formovaly prakticky od ledna 1919. Sbor začal být budován jako rezervní a měl později podpořit dosavadní úspěchy na protibolševické frontě. Nehledě na nedokončenou organizaci byl sbor v květnu 1919 nasazen na frontu a byl prakticky během několika dnů bolševiky rozbit. Vojáci 2. divize v tom hráli ostudnou roli. V té době už „bílí“ ustupovali před „rudými“. Zbytky sboru byly převedeny do 1. jekatěrinské divize a sbor přestal 30. července 1919 formálně existovat. Zbytky dělostřelectva byly přeformovány na dělostřelectvo Vzorové myslivecké (jegerské) brigády. Kde přesně se nacházel plk. Mackevič nebylo dosud zjištěno, od ledna 1920 se měl skrývat v Sibiři a nakonec se rozhodl pro emigraci. V říjnu 1924 přicestoval do Československa a následně byl přijat do čs. armády v hodnosti plukovníka. Zde vykonával funkci velitele různých dělostřeleckých pluků, např. č. 11 a 5. Později se stal i velitelem Polní dělostřelecké brigády č. 4. Dne 13. července 1933 byl povýšen do hodnosti brigádního generála a od roku 1935 byl velitelem dělostřelectva VII. sboru. Do výslužby odešel v roce 1939. Generál Mackevič zemřel dne 8. září 1941 v Brně a pohřben je v Praze na Olšanském hřbitově.

Za cennou pomoc při tvorbě článku a poskytnuté materiály děkuji panu Alexandru Muratovovi.

Bernard Panuš, foto: archiv autora

8. říjen

Památný den sokolstva

Uctít památku všech sokolů, kteří ve více než 150leté dramatické historii sokolského hnutí v boji za demokracii, národní samostatnost a svobodu přinesli oběti nejvyšší, je smyslem Památného dne sokolstva, kterým byl vyhlášen 8. říjen. Vzdělavatelský odbor České obce sokolské letos mimo jiné připravil při této příležitosti pietní vzpomínku u pamětních desek a památníku odbojů, která se bude konat ve středu 8. října 2014 v Tyršově domě v Praze.

Proč byl za Památný den sokolstva zvolen 8. říjen? Právě v tento den si Česká obec sokolská každoročně připomíná tragické události, které bezprostředně ohrozily existenci sokolského hnutí za druhé světové války. Výnosem zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha z 8. října 1941 byla Česká obec sokolská rozpuštěna a její majetek úředně zabaven. Při tzv. „sokolské akci“ – v noci ze 7. na 8. října 1941 – gestapo zatkl, takřka naráz, všechny sokolské činovníky z ústředí,

žup i větších jednot, kteří „ještě byli na svobodě“. Byli mučeni, vězněni, deportováni do koncentračních táborů. Téměř 93% vedoucích sokolských pracovníků se již na svá místa po skončení války nevrátilo.

Památný den sokolstva, i když jeho datum bylo stanoveno na základě konkrétních událostí, ale není jen vzpomínkou a připomenutím odkazu těch, kteří se v podzimních dnech roku 1941 stali obětí nacistického teroru, ale všech sokolů, kteří ve více než 150leté

historii neváhali přinést oběti, mnohdy nejvyšší, za svobodu své vlasti.

Vždy, když to vlast potřebovala, byli sokolové připraveni hájit ji se zbraní v ruce – ať již to bylo v letech 1918–1920, kdy bránili nově vzniklou republiku v bojích o Těšínsko či na Slovensku, nebo o téměř dvacet let později, v roce 1938, kdy byli odhodláni bránit svoji vlast se zbraní v ruce a následně v protinacistickém odboji mnozí položili své životy.

V době první světové války byli sokolové hybnou silou v utváření zahraničních vojsk, později zvaných československé legie, jejichž boj měl pro vznik ČSR mimořádný význam. Významnou roli Sokola při vzniku legií i vzniku samostatného československého státu jednoznačně pojmenoval i prezident

T. G. Masaryk: „Bez Sokola nebylo by legií, bez legií nebylo by republiky!“ Při jiné příležitosti prezident Masaryk uvedl: „Vedle tradic husitských a tábořských byla to idea sokolská, která nás vedla, a disciplína a řád sokolský, který jednotlivci znali a které se jim staly druhou přirozeností. Toto sokolství se vlilo v naši vítěznou armádu...“

Po vyhlášení Československé republiky nastoupili sokolové pořádkové hlídky do ulic v Praze a v dalších obcích, odzbrojovali rakouské vojenské posádky a zabránili drancování a sabotážím. Do návratu legionářů domů konali strážní službu na celém území republiky.

František Pecháček, přední představitel OSVO, zemský velitel OSVO pro Čechy a zemský velitel skupiny JINDRA, umučen byl v Mauthausenu

Stejně odhodláni jako v legiích v první světové válce prokázala o dvacet let později i nová generace sokolů. Členové Sokola se účastnili jak domácího, tak zahraničního protinacistického odboje. Bezprostředně po okupaci Německem a vzniku protektorátu Čechy a Morava vytvořila ČOS rezistenční Obec sokolskou v odboji (OSVO). Odbojovou činnost vyvíjeli sokolové na úrovni žup i jednot, spolupracovali s dalšími odbojovými skupinami. Nejvýznamnější sokolskou odbojovou skupinou byla JINDRA, jejímž zemským velitelem byl legendární František Pecháček. Zmínit je třeba technické zázemí, jež tato skupina poskytla parašutistům, kteří byli na území protektorátu vysláni z Velké Británie – skupinám Anthropoid, Silver A a dalším.

Od počátku německé okupace byl Sokol vystaven restrikcím a pronásledování, jež vyvrcholilo na podzim roku

Jan Zelenka, přední představitel OSVO - skupiny JINDRA a sokolské radikální organizace Říjen, bývalý starosta župy Krušnohorské-Kukaňovy a klíčový podporovatel desantu Anthropoid. Při zatýkání gestapem spáchal sebevraždu.

1941 již zmíněnou tzv. „sokolskou akci“ 8. října. Podle statistiky zpracované na základě odpovědi ze 77% sokolských jednot Čech a Moravy bylo v letech 1939–1945 vězněno 11 611 členů ČOS, z nichž 1212 bylo popraveno. V koncentračních táborech, káznících a věznicích zemřelo dalších 2176 sokolů a sokolek. Z řad dorostenců a dorostenek nepřežilo protektorát 124 osob. Během českého povstání padlo 654 sokolů a dalších 164 bylo raněno.

Sokolové ale nebojovali proti nacismu a za svobodu jen doma, ale také v zahraničí na bojištích druhé světové války. Například českoslovenští příslušníci britského královského letectva si při svých perutích dokonce zakládali sokolská družstva reprezentující Československou republiku ve Velké Británii. Tam byli sokolové i členy osvětové čety, která měla velkou zásluhu na propagaci Československa.

Ať již to bylo v době Rakousko-Uherska, za 1. světové války a rovněž za 2. světové války, vždy bylo příznačné, že se sokolové chovali podle nepsaného pravidla „neptej se, co Sokol, co vlast udělají pro tebe, ptej se, co ty můžeš udělat pro Sokol, pro vlast“. A mnozí z nich to v těžkých dobách prokazovali svými postoji a činy, mnohdy i za cenu nejvyšší, cenu svého života. A právě to je odkaz, který si vedle vzpomínky na své hrdiny každoročně 8. října Česká obec sokolská připomíná.

Zdeněk Kubín, foto: archiv autora

Na karpatsko-dukelskou operaci vzpomíná hlavní „týlař“ 1. čs. armádního sboru

V letošním roce si připomínáme již 70. výročí bojů v dukelském průsmyku v rámci osvobození republiky. U příležitosti této největší bojové zkoušky 1. československého armádního sboru v SSSR, nelze opomenout i úlohu materiálního a technického zabezpečení karpatsko-dukelské operace. Mezi ty, kteří se na tomto úseku vyznamenali, byl i tehdejší zástupce velitele 1. čs. armádního sboru v SSSR pro týl, štábní kapitán a pozdější generálmajor Ing. Josef Slabý, CSc. (Narozen 20. srpna 1914 Černčice, zemřel 22. dubna 2003 Praha.)

Od roku 1935 poručík hospodářské služby z povolání. V létě 1939 emigroval do Polska, kde je prezentován u Čs. legionu v Malých Bronowicích. Po porážce Polska v září 1939 je spolu s dalšími internován na území tehdejšího Sovětského svazu. V dubnu 1940 je zařazen do transportu směřujícímu do Francie, kde se stává příslušníkem čs. armády. Po porážce Francie, odjíždí do Velké Británie, kde je zařazen do štábu čs. brigády. V roce 1941 je odvelen do Skotska na stáž k polské armádě. Následující rok je odvelen na dva týdny do Peterboroughu do zvláštního kurzu, později je zařazen do šestiměsíčního kurzu pro důstojníky štábu

Začátkem července 1943 je povolán na Ministerstvo národní obrany do Londýna, kde ležela jeho již třetí žádost o odeslání k čs. vojenským jednotkám v Sovětském svazu. Nakonec je jeho žádostí vyhověno a začátkem září odjíždí se skupinou dalších československých důstojníků do přístavu Liverpoolu a odtud lodí kolem Afriky až do Port Saidu. Odtud vlakem do Jeruzaléma, autobusem do Damašku a Bagdádu. Po několika dnech čekání pokračuje kapitán Josef Slabý se skupinou dalších důstojníků vlakem do Perského zálivu – do Basry. A znovu cesta vlakem až dorazí do Teheránu. Koncem října 1943 pak skupina cestu letedlem do Baku a odtud do Mackačala včetně nouzového přistání ve Stalingradu.

Do Moskvy přiletěla celá skupina čs. důstojníků 6. listopadu 1943. Na žádost velitele 1. čs. samostatné brigády v SSSR Ludvíka Svobody je kapitán Josef Slabý zařazen do štábu velení brigády. Po vytvoření 1. čs. armádního sboru v SSSR je ustanoven do funkce zástupce velitele pro týl. Veškerá další činnost Josefa Slabého pak byla věnována vyzbrojování nových a stávajících čs. jednotek. Za svou neúnavnou práci je pak 19. června 1944 Josef Slabý, povýšen do hodnosti štábního kapitána.

Na svoji účast v karpatsko-dukelské operaci, později Josef Slabý vzpomínal: „Ještě před zahájením bojů byl náš sbor vybaven zvláštní polní pohyblivou chirurgickou nemocnicí, která značně posílila zdravotnickou péči o naše vojáky. Bylo jim umožněno poskytovat včasnou odbornou lékařskou pomoc i v nejtěžších podmínkách bojů v karpatských horách a v rozlehnutém horském terénu. V nálehavých případech těžkých smrtelných zranění dostávala zdravotnická služba čs. sboru k dispozici zvláštní letouny, kterými byli rychle odsunováni zvlášť těžce zranění vojáci do stálých nemocnic ve Lvově nebo v Kyjevě.“

Dne 8. září 1944 zasazení jednotek 1. čs. armádního sboru v rámci 38. sovětské armády do úzkého průlomu, který vytvořil 67. střelecký sbor, nebylo úspěšné. Na 3. čs. brigádu dopadl ještě před jejím úplným rozvinutím v prostoru Wrocanky nenadálý úder nepřátelského dělostřelectva a minometů, utrpěla značné ztráty. V těžké situaci se octla i 1. čs. brigáda. Zatímco se připravovala k útoku, byla napadena útvary nově představené 75. německé pěší divize podporované velkým počtem tanků. Jejich pomocí byly jednotky brigády zatlačeny do prostoru Machnowky. A jen její další rozhodné akce za cenu velkých ztrát umožnily obnovit dřívější postavení. Poté obě čs. brigády úspěšně odrazily nepřátelské protizteče a v odpoledních hodinách po urputných bojích postoupily o 2 až 3 kilometry.

V této situaci dostává štábní kapitán Josef Slabý rozkaz, aby spolu se štábním kapitánem MUDr. Františkem

Generálmajor Ing. Josef Slabý, CSc.

Dukelská pamětní medaile

Slabým osobně organizoval odsun raněných, zejména z prostoru 3. čs. brigády. Po rozvinutí dvou brigádních obvodů a polní chirurgické nemocnice zapojuje do odsunu zraněných i dva slovenské autobusy, které náhodně přejely frontu z území Slovenska. Raněných vojáků je však mnoho a automobily nestačí. Vydává proto rozkaz vyložit munici a jiný materiál, aby odsun raněných urychlil. Ale ani tato kapacita nestačí a je nutné další raněné vozit až na armádní nemocniční základnu, která je vzdálena asi dvacet kilometrů severovýchodně od Krosna.

Tyto chvíle později Josef Slabý popsal takto: „Kdykoliv je shromáždění velitelů brigád, jsem pozván a musím hovořit o týlu. A velitel sboru mi říkal dost často: Zajedeme si spolu za raněnými, trochu si s nimi popovídáme, snad jim vylepším náladu. Nezapomeň s sebou vzít nějaké drobnosti. Vezmu ze skladu nějaké cigarety, čokoládu, prostě to, co je, ale čeho se v plné míře nemůže dostat každému vojákovi a jedeme. Když náhodou nemám čas, jede generál Svoboda za raněnými vojáky sám. Od dvacátého září začalo velmi pršet. Lidé jsou promočení, nasává obtížná situace s obuví vojáků. Bot bylo sice ve skladech dost, ale vojáci jsou nepřetržitě v blátě a vodě. Zatouží po trošce sucha, rozdělají proto oheň, boty si chtějí osušit a je zle. Podrážky odpadávají, kůže praská. Něco s tím musíš udělat, nařizuje mi starostlivě

velitel sboru. Vojáky nemůžeme nechat bosé! Lámu si hlavu a přemýšlím o nějakém rychlém řešení. Na vzdálenost až sto kilometrů jsme najali všechny polské ševce. Nemáme ale dostatek floků a jiného materiálu, ale přesto je to řešení. Kolik párů bot ti denně opraví? Osmdesát až sto padesát, pane generále, víc už nedokážeme, myslím, že to není málo. Generál Svoboda chvíli přemýšlí a pak řekne: Poslechni, já ty boty budu sám rozdělovat. Podle toho, v jaké situaci je ta nebo ona rota, rozhodnu. Ať to dostávají především ti nejpotřebnější. Když mu pravidelně den co den dokladují o raněných a padlých, nespokojí se jen s globálním číslem. Chce znát často přesně i jména.“

Další vzpomínka pozdějšího generála Josefa Slabého patří významné události – překročení hranic bývalé Československé republiky. „Ráno šestého října 1944 mi zazvoní telefon a hlas na druhém konci mi radostně oznamuje: Naši jsou na hranici! Ihned volám štáb sboru do Barwinku. Náčelník štábu, štábní kapitán Bohumír Lomský, potvrzuje tuto zprávu a sděluje mi, že generál Svoboda tam už není, protože odjel na hranici. Sedám do auta a chci jet také, ale brzo poznávám, že je to vyloučeno. Jediná cesta vedoucí k bývalé hranici je už zacpána kolonou. Už se přesunují i naši dělostřelci. Tudy tedy neprojeď, ale jak tedy mohl projet generál Svoboda? Všude mimo silnici jsou miny a platí přísný zákaz riskovat průchod minovým polem. Vždyť tato cesta by se rovnala sebevraždě. Najednou mám spásný nápad. Sjeďu džípem do potoka a jedu potokem, který teče ve směru mého cíle. Proti proudu. Voda vysoko stříká a já se konejším, že snad do potoka fašisté miny nepoložili. Jel tedy někde velitel sboru?! křičím na skupinku našich vojáků. Jeden odpoví: Ten už bude na hranici, moc pospíchal, rozmloovali jsme mu, aby do těch minových polí nechodil, ale on si nechal přivést tři koně, jež šli napřed proti proudu rozvodněným potokem. Protože předpokládal, že i tento potok bude zaminovaný. Za bridicemi koňmi pak jel velitel sboru. Jeden ze tří koní, který patřil generálu Bočkovi, byl zabít vybuchlou minou. Jel jsem proto stejnou cestou, měl jsem strach, ale měl jsem štěstí... Už vidím slavobranu na hraniční čáře, kterou narychlo postavili ženisté, a u ní generála Svobodu. Vyskočím z vozu a vzájemně si blahopřejeme. Najednou od nás se ozývá detonace. Oba se otočíme a vidíme, jak z mračna kouře vystupují obrysy trosk automobilu. Někdo křičí, že v autě jel velitel 1. čs. brigády generál Jaroslav Vedral – Sázvavský a vzápětí je tato zpráva potvrzena. Operační důstojník Jan Němec, který generála doprovázel, je těžce zraněn. Tak zahynul jeden z nejschopnějších velitelů našeho armádního sboru,“ líčí tehdejší události Josef Slabý.

A pokračuje: „Těžký karpatský terén a mnoha nesjízdnými cestami nedovoloval k zásobování bojujících vojáků

Velitel 1. čs. armádního sboru v SSSR generál Jaroslav Kratochvíl (první zleva) při inspekční návštěvě u bojových jednotek, sedící za ním štábní kapitán Josef Slabý, sedící upravo štábní kapitán Ludvík Engl

použit aut. Proto ještě před zahájením přesunu z Černovic k našim hranicím dostaly čs. brigády z frontových skladů sovětské armády několik set horských soumarských sedel. To umožňovalo přisunovaný materiál na styku automobilních silnic a horských cest a pěším překládat zásobovací materiál na soumary a dopravovat ho až do nejvyšších poloh bojujících jednotek. Po celou dobu bojů byly československé jednotky nepřetržitě doplňovány také automobilními prostředky. Neměli jsme ale dostatek řidičů pro stále vzrůstající počet motorových vozidel. Proto nám sovětské velení vypomohlo i tentokrát (až do doby, než jsme si mohli mobilizovat řidiče na osvobozeném území nebo vyškolit řidiče v automobilním učilišti v Humenném) několika sty sovětskými vojáky, zkušenými řidiči. Z pověření velitele sboru jsem vedl v Moskvě i jednání o dodávku výstroje pro naše vojáky. Jednalo se o výrobu a zhotovení 250 000 až 300 000 kompletů sovětské výstroje. Při jednání se sovětskými představiteli byl vysloven podiv, proč žádáme sovětský vzor výstroje. Bylo mi tehdy přímo nabídnuto, abych předložil stříh na čs. formu stejnokroje, že sovětské továrny vyrobí uniformy našeho vzoru. Vrátil jsem se k našim jednotkám, kde jsme za pomoci vojáků krejčích zhotovili stříh stejnokroje čs. vzoru, jakým byla vybavena naše předmnichovská armáda. V několika továrnách poblíž Moskvy byla ihned zahájena výroba. V době tvrdých bojů o dukelský průsmyk jsem z pověření velitele 1. čs. armádního sboru navštívil v říjnu 1944 Chust, abych prodal některé finanční a materiální otázky spojené se vstupem našich vojáků na osvobozené území. V Chustu byl shon. Intendant hledal sklady pro uložení výstroje, která byla očekávána z Moskvy. Zaslechl jsem číslo 50 000 kusů úplné výstroje. Jednání jsem nedokončil. Ještě téže noci jsem se vrátil k veliteli sboru do Barwinku a podal informaci o situaci. Na žádost generála Svobody byl pak v ranních hodinách na letišti Jasienka u Rzesóva přistaven zvláštní letoun. V poledních hodinách jsem přistál v Moskvě. Hlavní správa vojenské železniční přepravy Rudé armády ochotně přistavila vagon a změnila inštradační rozkazy místo

do Chustu do polského města Krosna. Nakládalo se i v noci. Druhého dne mého pobytu v Moskvě už vyjžděl vojenský transport série 99. Taková série byla dávana jen operačním převozům s vojáky a municí. Transporty této série projížděly „zelenou ulicí“ bez zastávek. Tento vlak nám do Krosna přivážel 50 000 kusů kompletní výstroje. Bylo to bezprostředně po tom, kdy naši vojáci vstupovali na půdu naší vlasti.“

Do osvobozené vlasti se Josef Slabý vrátil v hodnosti podplukovníka a byl ustanoven do funkce velitele týlu 1. Vojenské oblasti v Praze. Krátce nato je jmenován pomocníkem náčelníka hlavního štábu čs. armády pro týl. V roce 1946 je vyslán se skupinou vyšších důstojníků ke studiu na akademii generálního štábu v Moskvě. Po jejím absolvování je po návratu do vlasti jmenován do funkce náčelníka fakulty týlu na Vojenské akademii v Praze. Ale ani jemu se nevyhnula nedůvěra a křivé obvinění. V roce 1949 je zatčen a odsouzen na dva a půl roku těžkého žaláře. Z hodnosti plukovníka, do které byl povýšen 1. září 1949 po svém návratu z akademie, je degradován na vojína. Jako vězeň prochází Mirovem a pracovním táborem v Jáchymově.

Dnem 8. října 1951 je ale plně rehabilitován a je mu vrácena hodnost plukovníka generální štábu. Znovu je zařazen na původní funkci ve Vojenské akademii. V květnu 1955 je povýšen do hodnosti generálmajora. V následujícím roce je pak ustanoven do funkce náčelníka štábu Hlavní správy týlu na Ministerstvu národní obrany. V letech 1961 až 1967 pak vykonává funkci náčelníka katedry týlu Vojenské akademie v Brně. Na svůj zaslužený odpočinek pak odchází v hodnosti generálmajora 1. června 1975 z funkce náčelníka správy vojenských a rekreačních zařízení, kterou vykonával téměř devět let. Ale i po odchodu do důchodu se zapojuje do činnosti, které se věnoval celý svůj vojenský život. Pracuje v sociálních komisích Svazu protifašistických bojovníků a po obnovení Československé obce legionářské se zapojuje do práce i zde.

Generál major Ing. Josef Slabý, CSc., zemřel po dlouhé těžké nemoci ve věku 88 let.

Miroslav Brož, foto: archiv autora

21. základna taktického letectva „Zvolenská“

Stále více útvarů Armády České republiky se může pyšnit historickými a čestnými názvy. Ne ve všech případech jsou ale dostatečně prezentovány a mnohdy ani vojenská veřejnost přesně neví, co se za nimi skrývá. Právě tato skutečnost nás přivedla na myšlenku připomenout nejen odborné veřejnosti některé z těchto názvů a také tradice, k nimž se hlásí jejich nositelé. Tentokrát se budeme věnovat čestnému historickému názvu 21. základny taktického letectva – „Zvolenská“.

Čáslavské základně ho propůjčil u příležitosti osmdesátého třetího výročí vzniku Československa 28. října 2001 prezident České republiky Václav Havel. Základna nese tradici našich stíhacích jednotek nejen z období první republiky, ale především jak na východní, tak i na západní frontě. Organizační jádro 1. čs. samostatného stíhacího leteckého pluku v SSSR, který později získal čestný historický název „Zvolenský“, totiž představovaly dvě desítky pilotů a důstojníků pozemní služby pod velením Františka Fajtla. Tato skupina původně sloužila ve Velké Británii a do Sovětského svazu se přepravila až v únoru 1944. V květnu téhož roku tito letci vytvořili na letišti Ivanovo 128. československou samostatnou stíhací leteckou peruť, která se počátkem následujícího měsíce na letišti Kubinka transformovala na výše zmíněný 1. čs. samostatný stíhací letecký pluk. V té době také piloti dokončili výcvik na sovětských letounech La-5. Počátkem srpna byl pluk v plné bojové pohotovosti, ale pro nedostatek pohonných hmot uskutečnil v následujících týdnech jen minimum

Lavočka 1. čs. stíhacího leteckého pluku v SSSR při startu z letiště Tri duby

letů. Dne 7. září 1944 přeletěl na letišti Stubno, z něhož měl podporovat 1. čs. armádní sbor v SSSR, který právě zahajoval karpatsko-dukelskou operaci. Ani v tomto případě ale tomuto leteckému útvaru nepřálo štěstí. Kvůli špatnému počasí se jeho piloti museli omezit pouze na průzkumné lety nad frontou.

Asi nejslavnější kapitolu svých dějin napsal pluk během čtyřicetidenního působení na povstaleckém území na Slovensku. Po několika urgencích dostal štábní kapitán Fajtl konečně 14. září od velitele 2. letecké armády generála Krasovského rozkaz přepravit co nejdříve pluk na Slovensko na letišti Tri Duby. Hned následujícího dne ve tři hodiny odpoledne odstartoval se svým rojem z letiště Stubno a o tři a půl hodiny později přistál na letišti Tri Duby.

„Přes obrovské nadšení, které nakazilo i mne, jsem najednou zchladl. To když jsem se rozhlédl a na letištní budově, hangáru i ploše jsem zahlédl stopy po bombardování. Dozvěděl jsem se, že na letišti Tri Duby útočí intenzivně Němci startující z Piešťan. Povstalcí museli prý již postavit nové letiště. Chtěl jsem ho okamžitě vidět. A tak jsme nasedli do auta a jeli asi pět kilometrů za Zvolen k vesničce Zolná. Při pohledu na posečenou louku s okrajem hustého kamuflážního prostoru jsem se hned rozhodl. Namísto na příliš angažovaném letišti Tri Duby přistaneme zde na Zolné a odtud také zahájíme operační činnost,“ líčil později František Fajtl.

Po dojednání všech detailů přepravy letecké jednotky přistál o dva dny později na povstaleckém území celý pluk. Stal se tak první jednotkou československé

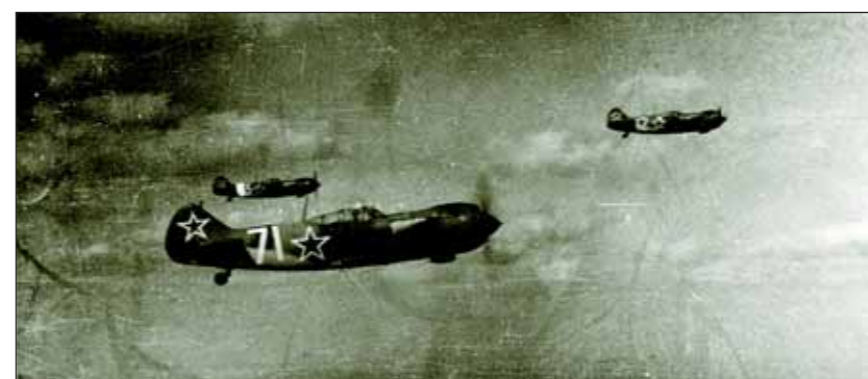
Piloti 1. čs. stíhacího leteckého pluku před startem na první bojový úkol – přepad letiště v Piešťanech 18. 9. 1944

zahraniční armády nasazenou na původním území Československa. „Letěl jsem s Fajtlem v první skupině. Byli jsme už u hranic, když velitelé najednou nečekaně klesl tlak v mašině. Museli jsme se otočit zpátky. Naštěstí jsme se ale celkem bez problémů dostali na letiště Krosno. Dřív než opravili závadu, startovala na Slovensko druhá letka. Koukali jsme se za ní hodně smutně. K večeru bylo letadlo opravené, a tak jsme znovu odstartovali a už celkem bez problémů přistáli na letišti,“ vzpomínal Stanislav Hlučka, jeden z příslušníků jednotky.

Hned druhý den po přeletu na Slovensko zorganizovali úspěšný útok na letiště v Piešťanech, které drželi v rukou Němci a zle z něho dotírali na povstalice. „Směrem na Piešťany nás odstartovalo osm. Formaci vedl nadporučík Josef Stehlik, který před válkou v této posádce sloužil. Znal tedy perfektně terén. Letěli jsme hodně nízko nad zemí, aby nás nemohli zaměřit. Těsně před letištěm jsme dostali rozkaz k rozestupu. Němci měli letouny seřazeny podél železniční trati. Tak jsme je hned pokropili. Pak jsme se Stehlikem vystoupali do výšky pěti set metrů a hlídkovali, abychom nemohli být napadeni dalšími stíhači.

1. čs. stíhací letecký pluk na Slovensku

Stíhací letouny čs. smíšené divize při výcviku

Něco se ale blýskalo u řeky poblíž mostu. Němci tam měli ukryté stíhačky messerschmitt. Napadli jsme je a teprve potom se přidali ke klukům a vrátili se zpátky na letiště,“ vyprávěl Stanislav Hlučka.

Ve druhé polovině října 1944 začala zhoršená situace povstalecké armády doléhat i na stíhací pluk. Dne 23. října nařídil štábní kapitán Fajtl evakuaci letiště Zolná. V této souvislosti došlo také k zapálení dvou neprovozuschopných letounů. Ráno následujícího dne provedl pluk poslední bombardovací nálet na obrněný vlak u Liptovského Sv. Jána a autokolonu v prostoru Detvy. Celkem pluk za posledních pět týdnů uskutečnil 566 letů (383 operačních hodin) a napadl 436 nepřátelských cílů. Ve vzdušných soubojích sestřelili piloti devět letounů, dalších deset zničili pravděpodobně a sedm jich poškodili. Kromě toho deset letounů zlikvidovali na zemi, deset jich zničili pravděpodobně a pět poškodili. Tři piloti pluku byli při těchto bojích zabiti a několik dalších vážně zraněno.

kuklu, nasadil si brigádýrku, zasalutoval a tiše řekl: ‚Pane štábní, já tu zůstanu s Jirkou,‘ a zařadil se za Sehnala,“ popisoval tyto osudové okamžiky František Fajtl. Ze čtyř rojů jeden přistál na letišti Stryj v Polsku a zbývající tři v rumunských nížinách Oradea Mare a Aradu. Přestože dosedaly nouzově a v neznámém terénu, nikdo se nezranil a ani stroje nebyly poškozeny. Jediný pilot Matoušek musel pro poruchu motoru přistát ještě v lesích na Slovensku. I on vyvázl bez zranění a přidal se k partyzánům.

V Przeworsku byl pluk doplněn materiálem, lidmi a reorganizován podle sovětských válečných tabulek. Dne 28. října 1944 získal čestný historický název „Zvolenský“. V polovině dubna 1945 byl stíhací pluk nasazen do bojů o Moravskou bránu a později o Moravskou Ostravu. Bojovou činnost ukončil 9. května 1945 na letecké základně v Albrechticích nedaleko Příboru.

V poválečném období působil pluk nejdříve v Praze, odkud se tak trochu symbolicky vrátil na Slovensko na letiště Tri Duby. V říjnu 1950 se jeho mateřským letištěm staly opět pražské Kbely. Na jaře 1952 zaujal jeden z jeho rojů bojovou pohotovost na letišti v Českých Budějovicích, kam se za ním následně přestěhoval celý pluk. Těto posádce byl věrný až do první poloviny devadesátých let minulého století. V lednu 1995 se příslušníci 1. stíhacího leteckého pluku společně s letci některých dalších útvarů stali základními kameny čáslavské letecké základny.

Vladimír Marek,
foto: VÚA-VHA, VHÚ

Po 72 letech jsme opatrovali náš OHEŇ s nadějí a vírou, že se takové hrůzy již nikdy nebudou opakovat

V neděli 22. června 2014 byl v Ležákách prezidentem České republiky Milošem Zemanem zažehnán v již tradičních lucerničkách OHEŇ(BEZ)NADEJE. Oheň pak převzali žáci ZŠ Včelákov a ZŠ Skuteč, tedy z obcí odkud bylo 24. června 1942 nacisty odvečeno pět ležáckých dětí.

V pondělí ráno 23. června 2014 jsme nejdříve uctili památku Ležáků a poté odstartovali již 4. ročník pochodu OHEŇ(BEZ)NADEJE po trase Ležáky, Habrovec, Louka, Vrbatův Kostelec. Ve Vrbatově Kostelci jsme nastoupili do vlaku a oheň převezli do Pardubic. Z pardubického nádraží jsme byli dobovými vojenskými vozy dopraveni nejprve do Trnové, kde jsme krátkou pietou uctili památku radiotelegrafisty Jiřího Potůčka, který byl na tomto místě 2. července 1942 ve spánku zákeřně zastřelen.

Zde jsme se spojili se žáky z Červeného Kostelce, kteří šli po stopách poslední cesty tohoto hrdiny. Po pietě jsme přešli do Pardubiček na Zámeček, v jehož sklepení strávili dospělí obyvatelé Ležáků poslední hodiny před svou smrtí. Proběhla zde prezentace paní Jarmily Doležalové ml. o osudu ležáckých dětí. Přítomna byla i její maminka, paní Jarmila Doležalová, roz. Štulíková, která zde v roce 1942 byla společně se svojí sestrou a dalšími 11 ležáckými dětmi násilím oddělena od rodičů. Dalším z pamětníků byl pan Antonín Burdych, jehož pět příbuzných bylo na Zámečku popraveno.

Památku ležáckých dětí jsme uctili rozsvícením 13 svíček. Po pietě

ve sklepení Zámečku jsme přešli na pravě, kde proběhla slavnostní pietní akce za účasti řady známých osobností. Další naše kroky směřovaly do Senice, kde jsme si společně se starostou obce připomněli statečné parašutisty operace Silver A, kteří zde v prosinci 1941 seskočili.

Druhý den 24. června jsme navštívili Památník Lidice. Prohlídka expozice byla velice působivá. Prošli jsme si celé pietní místo a květiny položili u Pomníku dětských obětí války akademické sochařky Marie Uchytilové.

Z Lidic jsme se vydali do Prahy. Zde jsme navštívili poslaneckou sněmovnu, kde jsme si mohli vyzkoušet poslanecká křesla a v krátké diskusi se zeptat na to, co nás zajímá. Vrcholem úterního programu byl koncert operní pěvkyně Tani Janošové v chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně. Koncertu, v tomto skvostu barokní architektury, se zúčastnila i druhá přeživší z Ležáků, paní Marie Jeřábková, roz. Štulíková. Dále také místopředsdkyně Senátu Parlamentu ČR paní Miluše Horská, představitelé obcí Včelákov, Měritice, Vrbatův Kostelec, Hlinsko, Senice a další významní hosté. Součástí programu bylo i taneční vystoupení slečny Mišy ze ZŠ a PŠ Svitání, nazvané Divka

v modrém. Na závěr nás přišel pozdravit a projekt OHEŇ(BEZ)NADEJE podpořit, kardinál Dominik Duka. Po koncertu jsme s lucerničkami prošli po Karlově mostě do Resslovy ulice, kde jsme v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje uctili památku parašutistů, kteří zde v roce 1942 v boji s nacisty hrdinně položili životy za naši vlast.

Třetí den 25. června byl cílem naší cesty Kulmhof - Chelmino v Polsku, kde byl za války vybudován nacistický vyhlazovací tábor. S největší pravděpodobností zde zemřely v plynových vozech i ležácká a lidická děti. V Chelminu jsme si společně prohlédli památník a pietou uctili památku staniců zavražděných osob. Poté jsme se přemístili na místo hromadného pohřbiště. U nově zrekonstruovaného pomníku, který připomíná právě osud ležáckých a lidických dětí, jsme pietou naše putování zakončili.

Ležáky, pardubický Zámeček, Praha, Chelmino... V roce 1942 pro děti neexistovala opačná cesta zpět, zbyly jen strach, krutost, beznaděj a smrt. My, žáci škol, které navštívily i ležácké děti, jsme po 72 letech opatrovali náš oheň s nadějí a vírou, že se takové hrůzy již nikdy nebudou opakovat.

**Mgr. Lenka Novotná,
žáci ZŠ Včelákov a ZŠ Skuteč,
foto: archiv projektu**

ARCHA 13

prezentace historických památek

ARCHA 13 o.p.s. založilo a podporuje společenství lidí, kteří jsou nespokojeni s malou četností prezentací kulturně-historických památek a dějinných událostí v regionech a s nedostatečnou podporou pro vytváření prehistorických a historických areálů v ČR.

Úkolem této společnosti je podpořit ochranu a záchranu historických památek všeho druhu a pomáhat při jejich dokumentaci a hlavně pak při jejich prezentaci veřejnosti. Sami představujeme alternativní způsoby výchovy a vzdělávání v oblasti řemesel, prehistorie a historie. Hlásíme se k myšlence J. A. Komenského „škola hrou“ a k odkazu Eduarda Štorcha a jeho školy v přírodě.

Projekty s historickou tematikou

Za poměrně krátkou dobu působení může společnost ARCHA 13 nabídnout

již celou řadu projektů. V prostorách pod libereckou radnicí vznikla ve spolupráci s Městem Liberec nová unikátní expozice s názvem Zapomenuté dějiny města Liberce. Zde se návštěvníci mohou poprvé seznámit s mnohými zapomenutými událostmi, osobnostmi, či fakty svázanými s tímto městem. Expozice tematicky zahrnuje obrazový materiál z archeologického výzkumu u kostela sv. Antonína Velikého, kde byly nalezeny hroby nejstarších Liberečanů. Dále zde je zastoupeno jedno z největších historických témat tohoto města, a to bitva u Liberce, která proběhla 21. 4. 1757, včetně fotografií z archeologického výzkumu

na Nerudově náměstí. K této události otevřela společnost ARCHA v roce 2014 také novou naučnou stezku Památná místa bitvy u Liberce 21. 4. 1757, včetně vydání obrazového průvodce za podpory Euroregionu Nisa. Z dalších témat jsou v expozici pod radnicí představeny mj. informace o zajateckém táboře v Ostašově z let 1914–1918, ve kterém ve válečných letech přebývalo až 50 000 zajatců, převážně ruské a italské národnosti.

Památník zajateckého tábora v Liberci

K poslední jmenovanému tématu se váže další aktivita naší společnosti v rámci partnerství v projektu Legie 100, a to projekt na výstavbu vzpomínkové kaple s historickou expozicí. Bude připomínat místo lidského utrpení zajatých vojáků během 1. světové války, především jako nutnou obranu proti tomu, aby se takové trýznivé okamžiky již nikdy neopakovaly. Současně by kaple s památníkem neměla být pouze místem uvážlivé piety, ale také muzeálním připomenutím historických souvislostí a pohledem do současných úkolů naší armády v rámci NATO. Architektonického návrhu tohoto jedinečného projektu se ujal akad. arch. David Vávra.

Mgr. Petr Brestovanský,
ARCHA 13 o.p.s.

ARCHA13

Zámek v Pardubicích již zažil tři významné akce

Dne 28. 6. 2013 byli požádáni o pomoc představitelé Československé obce legionářské členy Občanského sdružení za záchranu objektu Larischovy vily – Zámek v Pardubicích. Vzhledem k historickým souvislostem a významu objektu v aktivním odboji během druhé světové války se vedení obce po projednání v Republikovém výboru ČsOL rozhodlo pomoci občanskému sdružení v souladu s jejich požadavkem.

Dne 30. 1. 2014 bylo následně podepsáno mezi ČsOL s Foxconnem, s.r.o. (majitelem objektu) memorandum o porozumění, kde byly stanoveny kroky, které musí ČsOL splnit, aby bylo možné převést Zámek s přílehlým pozemkem do jejího vlastnictví. Následně byl ustanoven realizační tým, který vypracoval harmonogram prací k zabezpečení požadavků společnosti Foxconn, a to oplocení pozemku, který patří k Zámku, oddělení provozních médií (elektřina, voda) a zabezpečení vlastního vstupu na pozemek. Kromě těchto stanovených úkolů jsme museli nechat vyčistit zcela zaplněné okapy.

Všechny tyto úkoly byly v termínu splněny a akceptovány kompetentními pracovníky společnosti Foxconn. Ti aktuálně připravují příslušnou smlouvu k převodu nemovitosti s pozemkem do vlastnictví ČsOL. Během plnění úkolů první etapy ČsOL efektivně spolupracovala s OSZZP, se kterým má podepsáno memorandum o spolupráci. Realizační tým v současné době připravuje ve spolupráci s vedením ČsOL harmonogram druhé etapy prací, který by měl pokrýt období do konce tohoto roku a rok 2015. Příslušná jednání proběhnou do poloviny října 2014.

Zámek však nebude v nejbližší budoucnosti uzavřen pro veřejnost, naopak bude využíván k hodnotným projektům i během plánovaných rekonstrukcí, samozřejmě tak, aby práce mohly bez narušení probíhat.

Již v tomto roce proběhly tři významné akce přímo v prostorách Zámku, a to nejprve tisková konference ČsOL v březnu 2013, dále část projektu Oheň(bez)naděje v červnu 2014 a dne 14. 9. 2014 evropský projekt, nazvaný Dny evropského dědictví 2014. K účasti v projektu ČsOL vyzval magistrát města Pardubice. Součástí dne byly dvě velmi kvalitní přednášky: Stroj na smrt - PhDr. Vojtěch Kyncl, Ph.D., Akademie věd ČR, a dále Cesta ležáckých a lidických dětí - Jarmila Doležalová ml. Zástupci ČsOL také představili Zámek veřejnosti, a informovali návštěvníky, kterých bylo přes 1200, o významných akcích ČsOL, zejména o projektu Legie 100, o celostátním systému branných závodů pro základní a střední školy Battlefield a Legie a samozřejmě o projektu Oheň(bez)naděje, který má přímou souvislost se Zámekem, osadou Ležáky a odbojem v Pardubickém regionu a na Červenokosteletku.

Text a foto: Ing. František Bobek, vedoucí realizačního týmu Zámek

Miroslav Ludvík: Válečné veterány mám v nesmírné úctě

Zatímco praktický lékař často předepíše jen pravidelné léky a zdráhá se naše veterány a členy kvůli věku poslat na specializované vyšetření, v Motole každého prohlédnout od hlavy až k patě během dvoudenní procedury prohlídek. Díky tomu se daří stanovit přesnou diagnózu a léčení pak může probíhat naprosto cíleně.

Díky spolupráci s FN Motol a Domu péče o válečné veterány Bílý Kříž v Karlových Varech se dokonce podařilo tři pacienty doslova sebrat hrobníkovi z lopaty. Zatímco karlovarští lékaři pacienti odbyli s tím, že se jedná o staré lidi, kteří prostě umírají, podařilo se dojednat převoz do Motola a díky přesné diagnóze všichni tři dále vedou plnohodnotný život a těší se na svůj věk dobrému zdraví a duševní pohodě.

Vydali jsme se přímo do FN v Motole, abychom položili několik otázek řediteli nemocnice JUDr. Ing. Miroslavu Ludvíkovi, MBA.

Pane řediteli, co vás vedlo ke spolupráci s ČsOL a nabídce programu preventivní péče?

S nápadem přišel pan náměstek Budínský a mně se od začátku líbil. Mám dlouhodobě velmi pozitivní vztah k armádě. Zajímá mě historie, jak válečná, tak období první republiky a legií, a tak jsem byl celkem rád, když kolega přišel s tímto nápadem, že se postaráme o veterány, protože ti lidé udělali

Program preventivní zdravotní péče pro válečné veterány a členy ČsOL funguje ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Motol již třetím rokem. V jeho průběhu se preventivní prohlídce podrobilo celkem 296 našich členů, především válečných veteránů. A ti si program nemohou vynachválit.

pro stát hodně – a toto byla jen malinká splátka. S podporou jsem neváhal.

Jak hodnotíte dosavadní spolupráci a jaké máte ohlasy přímo od veteránů?

Ohlasy mám spíše zprostředkované, ale pokud se dozvím, že některý z veteránů je u nás v nemocnici, rád ho osobně navštívím. Vždy se s těmito úctyhodnými pány a dámami setkám u pana náměstka. Tito lidé jsou nesmírně skromní a vždy nás chválí a vše je zde pro ně pozitivní. Sám ale vím, že vždy je co zlepšovat.

Jaký je váš osobní vztah k válečným veteránům?

Vím, že se mezi nimi mohou občas objevit rozpory, jiný názor budou mít veteráni z druhé světové války a ti, kteří prošli Afghánistánem a Irákem, to je přirozené. Nicméně, všichni ti lidé nasazovali život a nasazovali jej dobrovolně primárně za tuto zemi a je celkem jedno za jakých podmínek. Mám všechny tyto lidi v nesmírné úctě. Společnost jim mnoho dluží.

Budete s programem a spoluprací pokračovat i v budoucnu?

Zcela určitě ano. Rozhodně program hodláme zachovat. Ti lidé stárnou a jsou čím dál více nemocnější. Vždyt i veteránům ze zálibu je dnes už přes

Josef Holec (96)

Upřímně a z celého srdce děkuji pracovníkům Fakultní nemocnice v Motole. Dva dny, které jsem na interním oddělení pana prof. Kvapila strávil, se ke mně všichni chovali příkladně. Pro starého člověka je to velká vzpruha a pomoc, když nemusí mít pocit, že je zbytečný a jeho zdraví nikoho nezajímá.

padesát! Chápeme, že suplujeme péči, kterou by měl poskytovat někdo jiný, ale já si myslím, že je to opravdu to, co těmto lidem dlužíme, a pokud můžeme trochu pomoci, rádi to uděláme.

Vážený pane řediteli, děkuji vám za rozhovor a zároveň mi dovolu, abych vám za všechny členy ČsOL a především ty, kterým zdraví už tak dobře neslouží, upřímně poděkoval. Fungující program preventivní péče oceňujeme zejména proto, že v České republice je zcela výjimečný a možnost využít ho má opravdu každý náš člen od Aše až po Užhorod.

**Připravil: Miloš Borovička,
foto: Ladislav Lenk**

To je tým, kterým se příkladně stará o válečné veterány

PRÍSAHA

11. ŘÍJEN 1914 2014

Pořádá Československá obec legionářská
a Ministerstvo obrany u příležitosti
100. výročí přísahy České družiny
a slavnostního zahájení projektu Legie 100

Cestný dvůr

NÁRODNÍ PAMÁTNÍK NA VÍTKOVĚ

11. ŘÍJEN 2014 OD 10:00 DO 11:30

Slavnostní rekonstrukce přísahy našich dobrovolníků, bojujících v první světové válce za samostatný stát, se uskuteční za přítomnosti historických jednotek, klubů vojenské historie, čestné jednotky České obce sokolské a Armády České republiky.

Od 13:00 do 19:00 bude na **nákladovém nádraží Žižkov** slavnostně zpřístupněn **LEGIOVLAK**, rekonstrukce vojenského vlaku československých legií v Rusku z let 1918–1920. www.csol.cz

Událost se koná pod záštitou předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Jana Hamáčka

Příběhy sbírkových předmětů VHÚ

Kapesní nůž Jana Kubiše

Mezi předměty zajištěné Gestapem po boji v chrámu sv. Cyrila a Metoděje patří i zavírací kapesní nůž. Jak iniciály vyryté na jeho stříenkách dávají tušit, nebyl jeho majitelem nikdo jiný než muž, který zabil Reinharda Heydricha – Jan Kubiš. Totožnost majitele potvrdil po válce i Vladimír Maděra, který měl ve Velké Británii na starost vybavení parašutistů.

Nůž je výrobkem anglické firmy Johnson Western Works z Sheffieldu, která byla známá především výrobou kvalitních loveckých nožů. Velmi kvalitní práci představuje i kapesní nůž, se kterým odletěl do vlasti Jan Kubiš. O kvalitě nože na první pohled svědčí především stříenky vyrobené z imitace kosti a koncová želízka z bílého kovu. Nůž nese typické znaky anglické nožířské produkce své doby a obsahuje celkem dva nože (délka čepele 63 a 46 mm), vývrtku, bodec, ocelové párátko a na čele umístěný šroubovák. Neodmyslitelnou součástí kapesního nože je i očko pro případný jistící provázek. Celková délka nože je 87 mm.

Stav předmětu vypovídá o jeho častém používání, šroubovák je stržený a značně opotřebovaná čepel nože nese známky opakovaného broušení. Nůž pravděpodobně obsahoval ještě jedno želízko s neznámým nástrojem, které však majitel odstranil nebo ztratil.

Poprvé se předmět dostal do sbírek VHÚ převodem od MNO v roce 1947, vlivem nepříznivé politické situace se však unikátní předmět dočkal expozičního využití až na počátku 90. let, avšak během výstavy se ztratil. V roce 2012 byl přinesen zpět mužem, který měl předmět ve svém držení přes 20 let a údajně ho našel nedaleko budovy VHÚ v Praze na Žižkově.

Připravil: Zdeněk Špitálník

